

B. C. U.

227517

SK
M 33

R

CULEGERE

DIN CELE MAI FRUMOASE NOPTI ALE LUI

YUNG

DE

SERDARUL SIMEON MARCOVICI

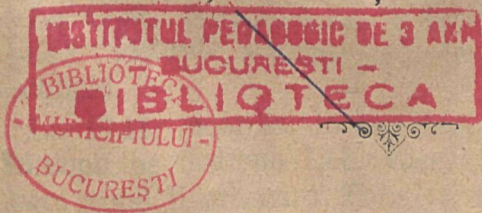
EDITIA III-a.

Îndreptată și adăugată cu un cuvânt al lui Yung asupra a doua
veniri și cu un cuvânt dintr'ale Episcopului Masilion.

CARTE

PENTRU DEȘTEPTAREA ȘI LUMINAREA POPORULUI.

*„Virtutea este bunul
cel mai înalt.“*

Cicero.

BRASSÓ

Editura Librăriei IOAN I. CIURCU

1913.

1026811
lei

Central University
Date 227517
Inventory 526711

Tipografia CIURCU & Comp., Brassó.

6961

REPUBLICAN LIBRARY
- MUSEUM -
BIBLIOTECA

BRASSO
1913

Vieata lui Yung

pe scurt

Eduard Yung, de origine englez, s'a nascut la 1684. Cresterea sa a fost foarte buna. Parintii, dupa a lor neaparată datorie, s'au silit cu dansul in tot chipul, stiind bine că cea dintăiu moștenire a lăsă unui fiu, este o învățatură temeinică.

Până la 20 de ani a învățat legile, filozofia și teologia; dar fireasca aplicare la poezie, o fantazie înfocată, un duh liber și nascocitor, și o simțire delicată, l-au silit să părăsească celelalte învățături și să se robească cu totul lui Apollo.

Drumul ce Yung și-a deschis, a ajuns desnădăjduirea poezilor; căci, câți au îndrăznit să-i urmeze până acum în mijlocul mormintelor, unde el și-a zidit templul său, s'au făcut o pradă uitării.

La 1731, însurându-se, a luat de soție pe doamna Beti-Lee, văduvă a colonelului Lee, și fiică a contelui Lotschfield.

La 1741, moartea, în trei luni, a jertfit pe soția sa și doi copii, ce doamna Lee avusese cu cel dintăiu bărbat, pe care copii îi crescuse Yung, și îi iubiă întocmai ca și cum ar fi fost ai săi. Această cumplită pagubă a înneacă în lacrimi inima neputinciosului bătrân. Scârbind lumea și vieța, lipsit fără veste la vârsta de 60 de ani, de tot ce putea să-l mai mângăie, s'a pogorit de viu în mormântul prietenilor săi, s'a îngropat împreună cu

dânșii, și puind o stavilă între lume și el, s'a sârguit a-și afla mângâiere într'acel viitor grozav, scăparea sărmanului obosit de nenorocire, răsplătirea cea nepizmuită a făcătorilor de bine, și vecinica osândă a celor ce lucrează răul.

În sfârșit, la 1765, Aprilie 12, Yung a dat lumii vecinica sărutare.

Lacrămile, sau plângerile lui Yung săvârșesc înalta și nemuritoarea poemă ce se numește *Nopti*, al căror scop este să facă pe oameni virtuoși. Tinerețele se veștejesc; frumusețea piere; slavă ne supune la chinuri și pizmuri; bogățiile se primejduesc de o mulțime de întâmplări; numai virtutea ne însoțește întru toată viața; la tinerețe ne povățuește cum să ne ferim de ghimpii desfrânării; la vârsta cea bărbătească ne statornicește lumina cuvântului, și ne hotărăște a face binele cu ori ce jertfă; la bătrânețe ne mângâie, arătându-ne un cuget curat și bunele urmări ale dreptelor noastre lucrări; la nenorocire ne întărește, și la fericire ne oprește de a ne îngâna, căci nu putem ști de vom fi pururea fericiți.

Mă simt dator de a mărturisi a mea desăvârșită recunoștință pentru bunătatea, cu care s'a primit și a doua ediție a acestei cărți, ceea ce m'a îndemnat a îndreptă cu o deosebită atențiune textul și a adăugă al treilea cânt al lui Yung asupra a doua veniri, precum și un cuvânt al Episcopului Masilion asupra caracterelor mării lui Isus Hristos, dorind cu aceasta a o face mai folositoare poporului și a merita oarecum lauda publicului și a tovarășilor mei.

DIN NOPTILE LUI YUNG.

Noaptea întâia.

Ticăloșiile omenirii.

Dulce somn! tu, al cărui balsam mântuitor ușurează natura suferitoare, unde fugi? . . . ah! el mă lasă. Asemenea cu ființele cele desfrânate, el se depărtează de nenorociți! statornic a fi de față unde zâmbește norocul, fuge nemilostivul, de lăcașul suspinurilor, și își alină aripile pe ochii cei fără de lacrimi . . .

După câteva minute de odihnă turburată de visuri obositoare (ah! . . . câtă vreme este de când liniștirea nu s'a apropiat de mine!), mă deștept! . . . Fericiți cei ce nu se mai deșteaptă, dacă însă visurile spăimântătoare nu turbură și țărâna mormintelor.

*

Ce valuri înfocate de visuri sfâșietoare au năvălit asupra simțirilor mele în adormirea duhului meu! Cum mă rătăceam din nenorocire în nenorocire! Simțeam toată grozăvia desnădăjduirii pentru chinuri, ce se zămislesc împreună cu noi, și pe care o creștere temeinică ne-ar face să nu băgăm în seamă. Viindu-mi în simțire, ce am câștigat? . . . Schimbare de amărăciuni, căci

adevărul mă chinuște mai mult decât înșelăciunea. Of! . . . ce vieată amară! . . . Zilele sunt prea scurte și nu ajung la durerile mele, și noaptea . . . da . . . noaptea cea mai grozavă, în minutul în care se înfășură cu cel mai adânc întunec, este mai puțin tristă decât soartea mea, și mai puțin melancolică decât sufletul meu.

*

Iată noaptea, că ajungând în mijlocul sferei sale, și așezându-se întru înălțimea cerurilor pe scaunul său de abanos, ca un Dumnezeu întru mărire acoperită și fără de raze, întinde sceptra sa de plumb peste o lume adormită. Ce tăcere nesupărată! . . . Ce întunec adânc! . . . Ochiul nu vede nimic! . . . Urechea nu aude vreun sunet! . . . Toată zidirea doarme! . . . Tot se arată mort! par' că s'ar fi precum mișcarea, ce dă vieată universului, și natura ar fi făcut o stare! Liniște grozavă! . . . Icoană prevestitoare a sfârșitului lumii! Ah! . . . vino, arată-te îndată, mai mulți sunt cei ce te doresc, decât cei ce se tem de tine. Soarte! ridică valul; vezi de mă turbur; n'am ce să mai pierd.

*

Tăcere! . . . Întunec! . . . păreche măreață, fi ai vecinicii nopți! Voi, a căroră înfățișare întărește sufletul; Voi, care îndreptați gândurile omului spre înțelepciune; Voi a căroră nevăzută putere ridică toată ființa obosită de sarcina nenorocirilor și o statornicește pe lumina cuvântului, ajutați-mă și pe mine, vă voi mulțami în mormânt; acolo voi împărățiți, acolo și trupul meu prefăcându-se în țărână vă va slăvi! . . . Dar ce fac, ticălosul, chemând spre ajutor zadarnica voastră putere? Ce sunteți voi înaintea celui ce a sfărâmat vecinica tăcere a haosului, și a trimis stelele dimineții să înceapă veselul lor drum peste lumea nou născută și să-i ves-

tească pe ziditorul său? Ființă prea înaltă și atotputernică! iată-mă în genunchi; pe tine te chem.

„O tu! care din sânul neființii ai scos pe acest luminos soare ca o scânteie strălucitoare, luminează întunecatul meu suflet, și asvârle-i o rază a nemărginitei tale înțelepciuni. Iată ceasul în care iubitorul de argint, în mijlocul muritorilor adormiți, șade deștept lângă comoara sa; Tu ești comoara mea; asupra nemărginirii tale, ochii mei sunt pironiți; în sânul tău caut scăpare și dela tine cer mângăiere!“

Sufletul meu, simțirile mele, tot se află întru întunec. Milostivește-te părinte prea drepte, trimite printr'această îndoită noapte, trimite sufletului meu o rază de lumină și de mângăiere. Aș dori să fac pace cu chinurile mele, să depărtez gândul meu de privirea relor, și să călătoresc pe diferitele scene ale vieții și morții. Fii dar povățuitorul meu; însuflă-mi adevărul; îndreptează faptele mele și condeiful meu; învață-mă să cunosc bunul; silește voința mea să-l voească; îmbracă-mă cu virtutea și fă-mă să-i plătesc toate datorile, ce din copilărie și până acum adăugându-se neconținut, s'au înmulțit foarte. Nu, Stăpâne, nu voiu fi băut înzadar paharul amărăciunii fără să simț, că Tu m'ai pedepsit, ca să mă întorci la calea luminii.

*

Bate un ceas! . . . Noi nu numărăm ceasurile fără numai după ce le-am pierdut; pentru ce le mai numărăm? Sunetul tremurătorului vestitor al vremii răsună în fundul inimii mele; Sufletul meu saltă de bucurie ca și cum ar auzi glasul îngerului mântuitor; de am auzit bine, ceasul cel de pe urmă a bătut pentru mine, unde sunt ceasurile cele trecute? s'au întrupat cu anii care au privit nașterea lumii. Of! nimic n'am făcut până

acum pentru mântuirea sufletului meu; toată ființa mi-se cutremură: unde mă duc? . . . De pe malul cel mărginit al vieții întind a mea vedere, ca să zăresc locul ce mi s'a hotărît de lăcaș nou! . . . Doamne! . . . ce prăpastie fără margini! . . . grozavă vecinicie! tu te înfățișezi; tu vei înghiți trupul meu! . . . Dar cum vecinicia se cuvine unei ființe muritoare, mie care n'am nici măcar un ceas subt a mea stăpânire!

*

Ce ființă ne 'nțeleasă este omul! După Dumnezeu, el este mai pe sus de toată priceperea, ca să-și facă o idee lămurită de sine însuș, trebuie să împreune ideile cele mai nepotrivite. Ce rășboiu neconținut de bogăție și de sărăcie, de ticăloșie și de mărire! cât de prost, și iarăș cât de înalt este omul. Împreunare minunată a două naturi deosebite, omul este centrul din care izvoară două nemărginiri împotrivoare; într'insul se văd adunate marginile cele mai depărtate; ca un inel strălucitor, el ține mijlocul lanțului celui nemărginit al ființelor, care începe dela ziditor și se pogoară până la cea mai mică și proastă viețuitoare. Rază stinsă a dumnezeirii, icoană nedesăvârșită a măririi cei prea înalte, fiul țărânii și moștenitorul slavei, un muritor slab, o pradă a viermilor, un Dumnezeu! . . . Speriat de mine însumi, mă turbur și mă rătăcesc privindu-mă; gândirea mea, ca o streină în lăcașul său, îmi cercetează ființa, se miră și se cutremură! Sufletul meu se caută și se răsfrânge în sineși ca să se vadă; se privește cu lăcomie și se spăimântează, neputând să se înțeleagă. Ce taină necuprinsă este omul pentru sineși! câtă mărire se zărește chiar în ticăloșia lui! chinurile vieții îl înalță, și suspinurile îl slăvesc. Mintea mea amuțindu-se, se cumpănește între spaimă și bucurie, și nu știe ce să

hotărăscă asupra ființei mele: când mirarea mă cuprinde și mă îmbată cu mândria măririi mele; când iarăș spaima mă stăpânește și mă face să mă cutremur înainte-mi. Ah! cine poate să-mi țină vieață în vecie, dar cine iară poate să mi-o ridice pe deplin? Brațul unui înger nu este destoinic să mă scape de moarte; dar nici toate cetele cerești pot preface în țărână nesimțitoare și mută întregimea ființei mele.

*

Nu! nemurirea sufletului meu nu este o simplă bănuială numai; natura întregă și lucrările duhului nostru o dovedesc. Înzadar s'au căznit și nepregetat se sârguesc cei ce de sine și-au dat măreața numire de filozofi și înțelepți, înzadar se muncesc a arăta, că noi suntem numai pământ, și sufletul un vis. Cum au îndrăznit acești ticăloși materialști a zice, că materia învârtindu-se neîncetat, a alcătuit acest trup al nostru? Dar cine a dat neînsufleteitei materii puterea de a se mișca? Cum iarăș întâmplarea a putut să întocmească minunata orândueală a stelelor, a planetelor și a cometelor, care de mii de ani păzesc între dânsese aceeaș depărtare și urmează acelaș drum? Și dacă întâmplarea a putut întocmi aceste lucruri, cum nu se iubesc și în ziua de astăzi asemenea întâmplări? Câtă nebulie la om! el singur defaimă pricina, prin care se deosebeste din celelalte viețuitoare și se numește Împărat al zidirii.

*

Cerul îngrijind pentru fericirea omului, a așezat pretutindenea raze strălucitoare, ca să-l lumineze asupra ființei sale; și chiar somnul ne dă destulă învățătură. Când această tăcută zeităte supune subț dulcea sa putere trupul cel amorțit, sufletul, pururea deștept, se înalță în sbor făr' de ajutorul simțirilor. Când i-se pare,

că șterge cu picioare, ce singur își uneltește, verdeața și florile; când înfigându-se în întunecoasa desime a unei păduri, o petrece întru întristare și cugetări, mâhnindu-se, că nu poate să descopere nici măcar o urmă mângâietoare a pasurilor călătorului. Uneori căzut fără veste din vârful unei stânci, se sperie prăvălindu-se din prăpastii în prăpastii; fața unui lac turburat îl primește, se nevoește a despică spumoasele valuri; se vede aproape a se face prada peștilor; idea neființei îl doboară; picioarele cele plâzmuite nu mai slujesc; mânilor în loc să-l apere, îmulțesc greutatea; s'a cufundat... s'a dus!... Nu! . . . Iată malul se înfățișează; încă o luptă, lupta morții, a scăpat și se târăște de iznoavă spre vârful muntelui. De câte ori iară se simte dus pe aripile vânturilor în mijlocul unei mulțimi de plâzmuiri a fantaziei, sau la hotarul cel de pe urmă al lumii, de unde privește armonia planetelor, și plin de cutremur, zărește scaunul celui prea drept, la ale căruia picioare fiecare va aduce faptele sale, ca să-și ia răsplătire după felul lor. Of! . . . al meu obidit suflet ce socoteală va dà! . . . Dar sufletului, de se află în bucurie sau întristare, după felul iluziunilor, toate aceste rătăcirii îi zic, că este de o natură mai înaltă decât țărâna ce eu calc, că lucrările lui sunt fără sfârșit, și că pururea gata a sburà cătră vecinicie, ca să se așeze în sânul Ziditorului său, se ticăloșește de temnița, întru care se vede silit să petreacă. Of! dulce și amăgitoare noapte! prin ajutorul tăcerii și al întunecimei tale desvăluind lanțul cugetărilor mele, descoper, un suflet nemuritor pentrucă-l simt; iar această neînțeleasă nemărginire a lumii îmi vestește aceea dorită zi, care nu va avea răsărit nici apus, și în care virtutea se va îmbrăcă cu strălucitoare haină a nemuririi.

Plăceri nemărginite! numai în sânul vostru se află fericirea, care încetează de a avea această numire, când

vecinicia nu-i slujește de hotar. Mulțămirea de un minut ne face mai simțitoare chinurile, ce vin grămadă după dansa; fericirea ar fugi chiar din ceruri, de s'ar ivi cea mai mică bănuială, că soarta poate avea vreo pornire asupra-i. Dar nu! Fericirea a părăsit acest lăcaș al suspinurilor, și și-a ales de scăpare locul nemuririi, unde nu mai au nici o pornire sferele, care învărtindu-se neîncetat asupra capetelor noastre, târăsc după dansurile această lume de fum și de țărână întru amestecarea nestatorniciei lor, și varsă asupra-i nenorocirea. Aceasta este teatrul tristelor întâmplări; fiecare ceas naște revoluții dărăpănătoare. O! cât e de rar ca cumplita soarte, în mulțimea nenumăratelor sale prefaceri, să aducă pe cele mai fericite, dar și aceste se sting îndată după ivirea lor. Dacă vremea înarmată cu pătrunzătoarea-i coasă, taie fără milostivire, precum iarba câmpurilor, asemenea și împărățiile, dar și fiecare ceas ține în mână-i o sabie, cu care jertfește plăcerile noastre încă până a nu le gustă, și desrădăcinează împrejurune toată sădirea, ce ne-ar putea aduce oarecare mângâiere. Cât de grabnică a fost despărțirea mea, de ceace lumea numește fericire! Of! . . . Cum m'am amăgit! ce căutam, ticălosul? fericirea pe pământ! . . . Cuvânt măreț, dar lucrul unde este? . . . Gândind că o îmbrățișasem, și beat de trufie, am deschis brațele, ca să mă adăp din dulcea-i suflare, și am văzut . . . o umbră . . . un nimic! Nu, frate, nu; să ieșim din amăgire; să cunoaștem odată, că numai virtutea are dreptul de a se socoti și a fi cu adevărat fericită; precum soarele își dă singur lumina, asemenea și virtutea fericirea; nimic nu dorește, nimic n'are să piardă: iar când o primim dela soarte sau dela oameni, este nestatornică ca dansa și trecătoare ca ei.

De aș fi cumpănit bine poftetele mele, și de aș fi prețuit mai mult virtutea încă din tinerețe, câte amărăciuni aș

avea acum mai puține. Dar învățătorii mei și pilda părinților în loc să mă îndrepteze pe calea cea adevărată a fericirii, mă povățuiau cum să câștig bogății, să dobândesc cinuri, și aceea slavă de fum, care împărățește în curțile stăpânilor, și întru care se fălesc cei ce se îngrășe în mijlocul societății, fără de a-i fi de vreun folos. Acum iată că plătesc foarte scump rătăcirea mea. Nu este cu putință ca făcătorii de rele să nu-și ia răsplătire a urmărilor lor, chiar dintr'această viață.

Vezi pe trândav, că plânge cu amar zădărnicia tinerețelor sale; pe tiran, scârbit și părăsit de toți, că se chinuește de muștrarea cugetului; pe nemilostiv, că ar da toată starea, ca să aibă un minut . . . numai un minut de odihnă; pe asupritor, că nu poate scăpa de blestemul jertfelor sale și chiar căindu-se; pe vânzătorul patriei, că dorește să intre în mormânt de viu, ca să fugă mânia și ura compatrioților, și pământul îl împinge înapoi ca o greutate de prisos . . . vezi . . . vezi . . . și nu-ți mai pierde vremea.

O moarte! stăpână prea înaltă a tuturor ființelor, ție se cuvine să ștergi cu înfocatele tale pașuri împărățiile și să stingi stelele; și chiar pe acest luminos soare tu nu-l vei îngădui multă vreme să împărățească măreț asupra universului. Va veni ziua, când brațul tău coborîndu-l din sfera lui, îl va asvârli în vecinica noapte. E! nu te mulțamești de atâtea jertfe mărețe? . . . Pentru ce mă faci să sorb cu încetul paharul amarăciunii, cu care omenirea întreagă ai fi putut să adăpi? Of! . . . Nu-ți eră îndestul de o rană, ci trei mi-ai trimis, și una după alta?*) Dar pentru ce oftez? Jertfele tale au scăpat de sub stăpânire-ți, și eu . . . nu mă mai tem de tine;

*) Aci Yung înțelege moartea soției sale, fiului său și a ficei sale.

inima rece d'abiã bate în pieptu-mi, trupul a amorțit, sufletul stã gata a sburã cãtrã vecinicul pãrinte . . . a! nu! . . . cu întãrzierea tot mai poți sã mã pedepsești.

*

Înzadar vremea curge și ceasurile se primenesc fãrã 'nctare; înzadar îmi schimb lãcașul; plãcerile au fãcut cu mine o vecinicã despãrțire! cugetãrile mele nãvãlesc grãmadã asupra inimii și o îneacã cu amãrãciuni; gãndirea mea gata a mã rupe din sânul odihnei, mã chinuește necontenit, și ca un tâlhar nemilostiv folosindu-se de liniștirea și de întunecimea nopții, mã târãște în haosul vremii cei trecute, fãgãduindu-mi mângãiere. Dar . . . of! . . . în loc de mângãiere, suspinurile se aprind mai tare. Vãd locurile, unde gustasem oarecare plãcere, și unde acum de-abiã zãresc umbra fericirii; plâng visurile tinerețelor mele, pe care atunci le socoteam vecinice; gem asupra dãrãmãturilor templului, ce-mi îndulciã vieața; toate . . . toate cãte-mi erau scumpe și mã fãceau sã petrec întru desfãtare, acum au pierit . . . au pierit!!! așã aducerea aminte a plãcerilor celor trecute înfige o sãgeatã nouã în amãrita mea inimã.

*

Pentru ce mã tânguesc? sau pentru ce plâng numai soartea mea? Au doarã numai asupra-mi lucește soarele? au doarã numai eu sunt nenorocit? Nu! eu plâng soartea omenirii; subt un chip sau altul, toți oamenii se împãrtășesc din durerile maicelor lor. Durerea este cea dintâi moștenire, ce muma hãrãzește fiului sãu îndatã dupã naștere-i. Omule! cu durere te-ai nãscut, cu chinuri vei sãvârși cãlãtoria ta, și cu mãhnire vei muri, dacã cugetul tãu nu e curat.

Oh! . . . ce mulțime de rele apasã omenirea! Rãs-

boiul, foametea, ciurma, vijeliile, potopul, focul, vulcanii, tiranii, împărecherile, cutremurul, năvălesc una după alta, sau mai multe deodată asupra ticăloasei omeniri, și sfășie prada lor, ca și când n'ar avea în sine destule pricini de întristare, și n'ar fi firește destul de slabă. Aci oameni lipsiți de lumină, îngropați de vii în adâncurile pământului, uită că este un soare; pe mări, ființe ce se socotesc nemuritoare ca despotul lor, se luptă împotriva vânturilor, despică valurile și nu dobândesc alt decât desnădăjduirea, văzându-se în tot minutul aproape a se face prada peștilor. Alții iar, nu pentru interesele omenirii, ci numai pentru uricioasele patimi a două sau trei ființe încoronate, se duc cu orbească mulțămire spre junghiere, și se bat împotriva celor ce nu i-au vătămat vreodată, nici au cugetat vreun rău pentru dânșii. Vezi-i cum aleargă din marginile pământului, ce scânteii de foc ies din învăpăiații lor ochi, cum învărtesc ucigătorul fier și cum se sânguesc a se dărăpână unul pe altul: și pentru ce? . . . Au doară ca să fie fericiți? Nu! alt, ci numai pentru un nume de fum . . . pentru slavă! . . . Ah! . . . vezi aci capete fără trupuri, dincolo trupuri fără capete, mai la vale picioare, mai încoace mâni, și pretutindenea părae de sânge nevinovat! . . . Vezi pe acești eroi fără mână întinzând pe cealaltă să ceară milă dela aceia pe cari au apărat și i-au scăpat de primejdie. Întoarce-ți fața de această scenă sfâșietoare și privește boalele cele netămăduite năvălind asupra unei mulțimi de desnădăjduiți, cărora nu le lasă altă scăpare decât mormântul. Vezi tu aceste grămezi de trupuri neînsuflețite, ce spitalurile gemătoare asvârl afară din sânu-le? Aruncăți ochii pe o altă mulțime de netămăduiți, cari se îndeasă la porțile spitalurilor, ca să dobândească locul celor morți. Câți nenorociți, pe cari răsăritul soarelui i-a văzut întru desfătări

și imbelșugare de toate, acum, după apusul zilei lor cei frumoase, aleargă să immulțească gemetile spitalurilor și încă, sârmanii nu sunt ascultați! . . . Bogaților trândăviți! când vă simteți săturați de plăceri, când ceasurile sbor făr' de a putea să vă mai aducă vreo desfătare nouă, când paharul cel dulce al amăgirilor s'a deșertat pentru voi, veniți . . . alergați la aceste lăcașuri ale pătimirei; deschideți mâinile voastre; însuflețiți nenorocirea ce este aproape a se face jertfă sărăciei, și câștigați-vă un izvor nou de plăceri, ce aseamănă pe om cu Dumnezeuirea.

Dar nu! . . . inima voastră s'a împietrit; suspinurile fraților voștri săvârșesc pentru voi o armonie plăcută, în mijlocul căreia înălțați fără rușine templul desfrânării; moartea vă pândește la ușa templului; mâne veți fi țărână . . . țărână! stați! . . . încă e vreme; facerile de bine pot răscumpără asupririle voastre, și binecuvântarea patriei vă va deschide porțile nemuririi.

*

Pentru ce ticăloșia să fie tovarăș nedespărțit al desfrânării numai? Pentru ce înțelepciunea și virtutea să nu poată fugi de ghiarele ei? Pentru ce vinovatul să fie supus la aceleași pedepse cu cei nevinovați? of!... pentru ce paharul cel amar al suspinurilor să se dea la toți fără deosebire? Înzadar ne ascundem în fundul întunecoaselor păduri, mâhnirea întocmai ca umbra noastră se ține după noi; mijloacele de scăpare se prefac în lanțuri de amărăciuni, și pasurile ce facem ca să ne ferim de moarte, ne apropie mai mult de dânsa; fericirea nu ne dă niciodată cât ne făgăduia numele ei; împlinirea poftelor nu ne mulțamește, ci dimpotrivă atâță alte poftes; vieța cea mai frumoasă are chinurile, ei; zilele cele mai dulci ne întristează; prietenii cei mai iubiți ne supără cu toate că sunt nevinovați; câte chi-

nuri . . . câte oftări! . . . relele noastre sunt nenumărate, și n'am suspinuri îndestule ca să jertfesc unul de fiecare nenorocire.

*

Cât de puțin loc ține omul pe pământ! ceeace rămâne este o întindere stearpă și întristătoare; stânci, pustii, mări înghețate sau năsipuri arzătoare, lăcașuri a jigâniilor celor sălbatice; . . . ale șerpilor . . . ale peștilor, și . . . ale morții. Iată ticăloasa împărăție, care face pe om atâta de mândru! cât de vremelnice sunt plăcerile lui, iar relele nemărginite și nenumărate. Întristarea îl impresoară, durerile îl sfășie, patimile îl turbură, boalele îl dărapână, prăpastiile morții sunt pururea deschise subțale lui tremurătoare pasuri, și pe tot minutul îl amenință să-l înghiță. O lună! . . . ticălosul nostru glob este mai schimbător decât tine: te văd în veci galbenă și tristă ca un martor simțitor și compătimitor la nenorocirile omenirii: N'ai vreo rază mângăietoare și pentru amăritul meu suflet? . . .

*

Datori suntem să facem binele, datori suntem să ușurăm chinurile celorlalți, pentru că e prea de crezut că mâne vom avea trebuință de ajutorul lor. Copilul cel slab și obositul bătrân pun toată nădejdea lor în mila altuia; tot omul trece neapărat printr'aceste două hotară ale vieții. Așa natura voește să ne silească a petrece împreună ca niște frați, și a ajuta pe pătimiși ca să tragem și asupra-ne dragostea lor la vreme de nevoie. O inimă egoistă care nu se turbură de relele aproapelui, este vrednică a fi în veci prada amărăciunei; iar îndurătoarea simțire care varsă lacrimi, ca un balsam mântuitor, asupra ranelor omenirii, înalță pe om și-l face fiu adevărat al Ziditorului. Plângând pe ceilalți, noi ne

mângăiem pe noi înșine; împărtășindu-ne din nenorocirile lor, simțim mai puțin asprimea chinurilor noastre.

Primiți dar, fraților de pătimire, partea lacrimilor ce vă sunt dator; poate mâne . . . astăzi . . . peste un ceas . . . un minut . . . și lacrimile voastre vor adăpa țărâna mea! . . . Sufletul meu va primi cu bucurie frățeasca voastră jertfă, și o va pune la picioarele Atotputernicului Împărat ca o tămâie mijlocitoare pentru voi.

*

Câtă mahnire pricinuește fericirea nemilostivului, a hrăpitorului și a fățarnicului lingușitor la omul al căruia ochiu îndrăznește să ridice vâlul viitorului și să prevadă întâmplările unui ceas numai. Norocul ne zâmbește, ne odihnim în sânul lui, punem temeiul pe făgăduințele lui și credem că nu ne va mai părăsi, până când fără veste ne pomenim cu lacrimi de nenorocire pe ochi. Mai bine . . . mai bine, frate, să ne temem de ale lui amăgitoare daruri, pentru că ne vinde foarte scump fericirea, și să nu așteptăm vijelia, ca să ne păzim de primejdie. Liniștea este prevestirea furtunei; bunătățile pe care ne odihnim dormitând, sunt cercări, iar nu răsplătire pentru fapte rele; să întrebuițăm bine minutul de acum, și să ne temem de cele viitoare, că nu știm ce ne gătește ziua de mâne.

*

Nu crede, frate, că socotesc drept plăcere-mi a turburà pacea și liniștea inimii tale; aș voi să o statornicesc, dar bucuria ta nu mă amăgește. Știu foarte bine, că mândria ta cere dela mine a praznui socotita ta fericire; iartă-mă, că fiindu-ți prieten adevărat, nu pot grăi după a ta dorință. Află, că plăcerile sunt un zălog pentru nenorociri neapărate, și merg înaintea chinurilor, ca să amăgească mai mulți ticăloși. Adormit în sânul

unui somn dulce, tu visezi fericirea pe malul prăpastiei, și pe nesimțite faci legături nedespărțite cu nenorocirea, care, ca un creditor strașnic, se gătește să-ți ceară dobânzile grămădite a tuturor soroacelor, ce te-a îngăduit, și întrebuințează zilele seninoase, ca să te ducă prin desfătări până la malul întristării, de unde să te asvârle în oceanul lacrărilor. Zadarnicile noastre plăceri întocmai ca prietenii cei fățarnici, a căror dragoste se schimbă adesea în ură, se scoală asupra-ne, sfășie fără de milă sânul ce au mângăiat, și otrăvesc inima noastră. Nu te lăsa dar în mâinile bucuriei, ci mărginindu-o în sfera înțelepciunii, gustă cu sfială din paharul ei. Veselia cea nemăsurată înneacă fericirea în mâinile noastre și ne face mai nenorociți decât lipsa ei. Ferește-te de ceea ce desfrânarea numește fericire.

*

Fericirea mea a pierit împreună cu tine, iubitele Filandru! Suspinul tău cel de pe urmă a întunecat strălucirea soarelui meu! Pământul a pierdut pentru mine toată frumusețea sa. Unde sunt acum luminoasele plămuri, auritele podoabe cu care înfățișarea ta îl împodobiă? Eu nu văd într'însul decât numai o pustietate întunecoasă și grozavă, innecată în lacrimi, unde bătrânețele mele părăsitate de toată ființa simțitoare, sunt osândite să petreacă întru întristare și suspinuri. Tu ai murit! . . . toată zidirea te jelește, și eu în brațele celei mai pătrunzătoare desnădăjduiri asvârlit deodată, înzadar vărs lacrimi . . . înzadar! . . . Of! . . . curgeți . . . curgeți . . . iată mormântul lui Filandru; insuflețiți-i țărâna. Iubitele Filandru; vino! . . . a! . . . dar ce? . . . mormântul se cutremură . . . țărâna se mișcă . . . m'a auzit . . . se scoală . . . a! . . . vino! . . . odată să te mai văd, și apoi . . . cu tine în brațe să mă odihnesc! . . . Dar

nu! . . . Zadarnice sunt plânsetele mele! . . . Tu ești o țărăină nesimțitoare și mută, asvârlită și pierdută în noaptea mormintelor. Ticălosule! erai aproape a vedea săvârșite nădejdile tale; câtă muncă . . . câtă strădanie! . . . câtă înfocare pentru virtute, cătră care tineretele tale înaintau cu pas măreț! d'abiă începuse-și a te fălă întru a ta frumoasă slavă, când moartea . . . nemilostiva moarte ascunsă în sânu-ți și răsând de chibzuirile tale și de nădejdile noastre, lucră prin taină și-ți săpă groapa.

*

Ce poate să prevadă omul? Cugetările lui de se împlinesc, el atunci își dă singur numirea de înțelept; iar de se pierd în haosul zădărniciilor, se zice întâmplare: chibzuirile lui pe ce temeiu sunt așezate, ca să fie nestrămutate? De câte ori idea cea mai bine chibzuită se preface în otravă! cât de slabă și mărginită este vederea omului! d'abiă înțelegem minutul de acum, iar cel următor zace ascuns după un nor întunecos, pe care înzadar ne căznim să-l risipim. Vremea ni se dă în minaturi, și fiecare dintr'insele jură înaintea soartei să nu mărturisească ceeace ni se gătește, până când nu se va amestecă în cursul vieții. Așa viitorul tace asupra întâmplărilor, ce ne așteaptă, și fiecare minut ce vine, poate să înceapă pentru noi vecinicia.

*

După legile naturii, noi putem fi acum ceeace trebuie să fim; nici unul din ceasurile noastre n'are drepturi asupra celor viitoare. Ce mândrie fățarnică la om a pune toate nădejdile sale pe ziua de mâne! Unde este această zi? Cine ne încredințează, că nu o vom petrece în mormânt? Cine o poate avea subț a sa stăpânire?

Asupra unei nădejdi deșerte zidim fericirea noastră; facem planuri vecinice, ca și cum am avea în mâna

noastră fusul ursitelor și am putea prelungi așa vieții după voie-ne. Cu acest chip îngânfați de chibzuri și de nădejdi pentru ziua de mâne, noi pierim astăzi. Filandru nu eră în vârstă de a-și porunci groapa.

*

Cea mai vătămătoare din toate rătăcirile noastre este, că noi nebăgând în seamă vieța trăită, socotim că acum începem a trăi. Toți oamenii făgăduesc a fi înțelepți o zi; omul de astăzi se mândrește pentru înțelepciunea de mâne. O! cât de frumoasă va fi vieța, ce, poate, nu vom mai trăi! . . . Vremea ce se află sub stăpânirea noastră, o închinăm deșertăciunii cu hotărîre însă de a hărăzi înțelepciunii pe cea viitoare. Până când suntem tineri și în putere, ne odihnim semeți asupra minutului de acum, făr' de a ne turbură de cele următoare, și ne credem mai înțelepți decât părinții noștri. La treizeci de ani omul d'abiă începe a se gândi, că purtarea lui poate fi desfrănată; la patruzeci, bănuiala se face dovadă, și planul vieții se schimbă; la cincizeci, se dojenește pe sine pentru rușinoasele aceste soroace și scopul de a fi înțelept se face hotărîre, pe care o înnoește și mâne . . . poate! . . . dar poimâne . . . a! . . . poimâne . . . o mână de pământ îi acopere trupul, și piatra de pe mormânt arată că a fost! . . .

Așa, frate, omul moare cu zadarnica hotărîre de a fi înțelept mâne, și soroacele ne fură vremea din an în an, până când grămădindu-se toți, ne pomenim fără veste în sânul morții, făr' de a fi lucrat o faptă măcar foloșitoare patriei și strălucitoare pentru familia noastră.

*

Oamenii viețuesc ca și cum n'ar fi toți datori să moară; faptele lor dovedesc, că încă nu cred la această soarte

obștească. Iar când nemiloasa moarte culege fără mi-
lostivire pe cei ce în minutul ce d'abiă a trecut, pe-
treceau cu noi întru desfătări; când întristătorul clopot
ne vestește, că mulți din prietenii cei mai iubiți, din ru-
dele cele mai deaproape au băut paharul vieții, atunci
spaima ne cuprinde, sufletul se cutremură, inima bate,
simțirile se desbată! . . . Dar prietenii noștri au pierit . . .
au pierit . . . și întristarea noastră nu trece până la mi-
nutul următor. Cât de curând uităm, că trăsnetul a
căzut după ce focul s'a stins! urma păsărilor în aer, și
despicarea valurilor mării nu se șterg mai curând decât
cugetarea morții în inima omului. Noi îngropăm moartea
împreună cu a sa jertfă, și o ascundem împreună cu
lacrămile noastre. Dar eu . . . părinte . . . nenorocit!
voiu putea să uit pe scumpul meu Filandru! . . . Of! . . .
cum mi se umflă inima! . . . e plină . . . plină de întris-
tare. Nu! . . . de voiu lăsa slobode păraele lacrărilor
mele, noaptea întregă . . . noaptea cea mai grozavă . . .
vecinica noapte nu-mi este îndestulă să plâng, nici iz-
vorul lor se va uscă.

Amăgitoarea privighetoare ar veni și ea să suspine
împreună cu mine la ale mele nesuferite chinuri. A! . . .
vis oare este . . . nălucire . . . ori adevăr? Nu! . . . aerul
se îmbată de dulcele-i glas; cât de dimineată s'a deș-
teptat zâmbitoarea auroră!

Simțitoare filomelă!*) ca tine, inima-mi rănită de
săgeți pătrunzătoare, cerc să adorm durerile mele cu
cântări melancolice; amândoi trimitem suspinurile noastre
cătră cer; stelele sunt martorii noștri, și par' că ar opri
cursul lor, ca să te asculte numai pe tine, iar natura în-
treagă se arată surdă la glasul meu.

*) Filomela este nume mitologic, ce se dă privighetoarei.

Dar nu te mândri; au fost cântăreți înalți al căror glas mai amăgitor decât al tău, au robit veacurile. Când toată natura doarme, înfășurându-se cu întunecosul vâl al nopții, mă nevoesc să-mi umplu sufletul și inima de entuziasmul lor. Înalte Omere, slăvitule Milton, lipsiți amândoi de lumină,*) voi ați cântat într'un întunec silit, iar eu mă înfig de bună voie într'insul și îl iubesc mai mult decât ziua cea mai senină și strălucitoare. O! pentru ce nu sunt și eu însuflețit de nestinsa flacăra, ce a aprins sufletul vostru! pentru ce n'am geniul cântătorului patriei mele,**) care a însuflețit țărâna lui Omer? Popp***) a cântat pe om numai, eu cânt nemurirea lui; neaflând nimic nemuritor pe acest trist lăcaș al suspinurilor, pășesc hotarele vieții, de unde ascultând vecinica armonie a cetelor îngerești, mă silesc să arăt oamenilor, că ticăloșiile lor sunt nenumărate, că numai virtutea este slobodă de lanțurile chinurilor; doresc să fiu mângăitorul omenirii și al meu, și prin fapte bune să-i înalț până la porțile vecinicii.

*) Omer și Milton au fost amândoi orbi; Omer a scris două poeme epice, Iliada și Odisea, iar Milton, de neam englez, a scris Raiul pierdut, sau izgonirea lui Adam din Raiu.

**) Aci scriitorul înțelege pe Milton.

***) Popp a fost alt poet englez foarte vestit.

Noaptea a doua.

Prieteşugul.

Un glas dureros și jalnic răsare din morminte!... Noaptea întinde întunecoasele-i aripi peste această obosită lume!... Tăcerea cea mai adâncă împărățește peste tot pământul!... Tuciul bate din vreme în vreme, și ne vestește a vieții nesimțită curgere, și grabnica spre moarte pășire!... Falnicile și milostivele stele trimit raze de mângâiere și deșteaptă gândirea!...

Ochiul cel neadormit al celui vecinic privește cu blândețe asupra universului și asupra-mi!... Of!... cât de nenorocit mă vede!... ochii mei sunt plini de lacrimi!... Unde este semeția mea? Mândria anilor mei, ce s'a făcut? câtă nestatornicie!... cum a pierit filozofia nesimțirii!... Acum cunosc cu ce legături primește omul vieața; nașterea îl robește chinurilor, și mijlocul de a le simți mai puțin, este a le suferi întru tăcere și a se folosi de dânsle.

*

Iubitule Filandre! o tu, al cărui suflet virtuos eră o comoară de bună învățătură, și a cărui gură slujă de organ înțelepciunii, îți mai aduci acum aminte cu câtă bucurie ne adunam în tăcutul nostru lăcaș, și ne sfătueam asupra lucrurilor, ce interesează mai deaproape fericirea omului? Cum depărtam gândurile zadarnice și

sterpe, făcute pentru modă și închinată nimicirei; cum le hărăzeam celor ce nu știu pentru ce s'au născut, nici pentru ce trăesc, și care fălindu-se în plăceri rușinoase născocite de focul unei fantazii desfrânate, și umplând templurile Citerii*) cu ființe stricate și căzute din vrednicia omenirii, au aflat, ticăloșii, mijlocul de a nu mai întrebuița lumina cuvântului?

Stați . . . rătăciților . . . stați! nu sorbiți pe deplin paharul, ce desfrânarea vă întinde; mierea de pe de-aspă acopere otrava vieții. Filandru și eu ne îndeletnicim spre desăvârșirea duhului nostru, și dragostea noastră eră întemeiată pe virtute, încât de multe ori șezând amândoi pe marginea unui râu de argint, și sorbind suflarea zefirului împreună cu dulcele nectar al prieteșugului, am înfrumșețat zilele cele mai senine.

*

Prieteșug! rod mântuitor pe care cerul a dat voie pământului să-l scoată din sânu-i, ca să îndulcească amarul vieții, nectarul ce albina sugă din mirositoarele flori este mai puțin dulce decât tine. Când fericirea se milostivește a se pogori pe pământ spre mângâierea muritorilor obosiți, numai în sânul unui prieten poate a se sălășlui, și se veselește în mijlocul a două inimi unite, răzimate una asupra alteia, și adormite întru desfătarea dragostei frățești făr' de a mai fi turburate. Vremea . . . și . . . chiar moartea nu pot nimic împotriva-ți; otrăvitoare ea suflare nu se atinge de tine. Tu ești pururea înflorit ca copacii din Edem; te simt încă viu în inimă-mi și chiar după moartea prietenului meu. Bucuria ce te însoțește, este vecinică. Prieteșug! nu mă voi osteni cântându-te în versurile mele.

*) Venus, sau Afrodita.

Ști tu, Lorenț, ce comoară neprețuită are omul în prietenul său? Într'insul află înțelepciunea și fericirea, pereche măreață de natură unită, căreia chiar soarta se închină neputând să o despartă. Sufletele au trebuință de a se înțelege între dânsese ca să rodească. Omul care se mărginește numai în sfera cugetărilor sale, rămâne în veci în mândra sa sărăcie. În singurătate, gândul aspru și sălbatic se rătăcește după întâmplare, se ostenește a despica întunerecul nemărginitelor plămuiiri ale fantaziei, și pierе în mijlocul acestor pustietăți. Conversația*) îndreptând sborul lui și arătându-i drumul cuvântului, slujește a lămurii ideile noastre, a le desluși și a le statornici. Emulația**) ajută duhul, îl însuflețește și îl face să descopere lucruri, ce ne-ar fi fost în veci tănuite.

*

Din răsboiul părerilor împotrivoare sare scânteia cea ascunsă a adevărului, și se arată strălucitoare la doi prieteni ce o caută cu înfocare. De nu ai vreun prieten căruia să-ți deschizi sufletul și inima, gândurile tale singuratice vor fi nedesăvârșite și neroditoare. Sămânța fără hrană se usucă și nu dă rod; iar dacă le verși în sânul unui prieten, se întrunesc cu ale lui, se hrănesc unul pe altul și dobândesc vieață, tăcerea le robește și le amuțește; ele pier îndată și uitarea le șterge cu totul.

*

De eră îndestul să gândim numai, pentru ce am primit și darul vorbirei? Ideile se curăță și se lămu-resc trecând prin buzele noastre. Vorba le scoate din haosul gândirei, alege aurul din cealaltă materie și îl

*) Conversația însemnează adunare spre împărtășirea ideilor.

**) Emulația însemnează râvna de a întrece unul pe altul.

lucrează spre podoaba sau trebuința noastră. Zicerea le acopere goliciunea, le dă o formă și le scrie pe cartea aducerii aminte.

*

Cunoștințele sunt întocmai ca facerile de bine: dând, dobândim; învățând pe alții, ne învățăm pe înșine. Câte adevăruri rămân îngropate și pierdute sub sarcina unei științe rău cârmuite, care ar fi putut să folosească, dacă focul vorbirei ar fi ros cu încetul vălul, ce le acoperea! Marea, prin războiul valurilor sale, se curăță și se limpezește, în vreme ce apa lacurilor putrezește din ne-mișcare-i.

*

Să părăsim dar din vreme în vreme singurătatea, ca să ne sfătuim cu un prieten, ce nu-și minte numele, și să deslușim inoelile noastre prin împărtășirea ideilor, iar mai vârtos ca să gustăm fericirea în brațele lui. Cât este vrednică de milă ființa, care se pizmuește a trăi cu totul singuratică! mâne va ajunge să urască omenirea și va fi urită de dânsa ca un prisos al societății.

*

Natura dorind să țină prieteșugul între oameni, îi silește să împărtășească fericirea lor, ca să o simtă mai bine; și dimpotrivă o sugrumă în mânilor nemulțămitorului, care voește să o oprească pe seamă-i. Fericirea este un negoț... un schimb de plăceri. Nici odată omul singuratic n'a gustat-o pe deplin. Noi avem trebuință de un prieten ca să ne plăcem nouă înșine. Când bucuria coborîndu-se în inimile noastre, se pironeste acolo, fără putere, și fără căldură, se stinge îndată; iar dacă părăsindu-și lăcașul, și sălășluindu-se în simțitoarea inimă a unui prieten, se răsfrânge din sânul ei în pieptul nostru, ah!... atunci ca o flacără nestinsă ne înfier-

bântă și ne insufletește. Fraților, fericirea are trebuință de două ființe.

*

Ia seama, să nu te amăgești; numai prieteșugul cel răzimat pe virtute este adevărat; iar cel ce se naște din desfrânare, ne pregătește alegere; din câți ți-se înfațișează cu chip de prieten, cei mai mulți ascund în sânul lor o inimă vrăjmașe. Așadar cumpănește bine sentimentele și faptele celor ce se alătură pe lângă tine; cercetează-le cu scumpătate multă vreme și alege. Ai hotărit odată? Nu te mai teme. Izgonește tot felul de bănuială; căci nebulie mare este a da cineva inima sa și a o lua iarăș înapoi. Jură-i dragoste și unire până la moarte; de se află în primejdie, jertfește-te cu mulțămire pentru dânsul; de se bucură, veselește-te și tu. Destăinuiește-te cătră dânsul fără sfială, și cere povață la toate mișcărilor tale. A te încredința lui întru toate fără deosebire, aceasta este mai multă cinste ție decât lui. De te vei primejdi pentru dânsul, socotește că jertfa ce faci este pentru cel mai mare bun din lume, și nici odată nu poți să-l cumperi scump cu orice preț.

Un prieten prețuește decât comoara mai sus.

Un monarh n'are nimica, dacă inimi n'a supus.

Fericirea eu din lume nu pot să o dobândesc;

Singurul prieteșugul ne dă acest dar ceresc.

Un prieten cu credință ca să pot a dobândi,

Din tron mă cobor și n'nrînsul mai mult nu m'aș mai sul.

*

Așa cântă Filandru, când inima lui răzimându-se pe a mea bătea fără încetare, o încălziă și o ușură de asupririle morții. Ah! prieteșugul este nectarul vieții! dar ca să fie desăvârșit trebuie să-l întărească anii. Douăzeci de ani au legat și au întărit pe al nostru, iubite Filandre! Douăzeci de ani am gustat din paharul lui în brațele tale. Ah!... unde voiu mai găsi eu

blândul tău caracter, simțitoarea ta inimă și înaltele tale sentimente? Tu nu cunoșteai prefăcătoria; buzele tale zâmbeau neconținut; sufletul tău ca o comoară de virtuți, îmbătăt pe al meu cu dulcea-i suflare. Fericire cerească! fericire atâta de rară pe pământ! am sorbit din dulcele tău pahar . . . acum . . . te-am pierdut! Filandru mai mult nu e pentru mine.

*

Iubite Filandre, n'am lacrimi îndestul, ca să plâng pierderea ta. Au doară mă voiu teme de a fi simțitor și de a mă dà cu totul în brațele întristării? . . . în viața-ți mult te-am iubit, dar acum că te-am pierdut, te iubesc cu mai mare înfocare. Eu nu am cunoscut aceea ce pierdeam, decât văzându-te murind. Sufletul tău, deslipindu-se de al meu, luându-și sborul cătră nemurire, atuncea și-a arătat toată frumusețea și strălucirea sa, atuncea eu i-am văzut toată bogăția și marea cuviința virtuților sale. Ah! căci n'am geniul cântătorului Raiului*), ca să cânt mărimea omului virtuos în căderea sa!

*

Nimeni n'a îndrăznit încă să zugrăvească atingătoare icoană a omului virtuos în brațele morții: numai îngerii, cari la ceasul morții îl mângăie, ei numai pot să o săvârșească; căci ei vin în triumf, și veseli ocolesc pe omul îmbunătățit când moare, și cu smerenie se rânduiesc împrejurul patului său, întocmai ca ostașii în postul de cinste. Dar eu care n'am alt ajutor decât lacrimile și dragostea mea ca să mă însufle, cum voiu îndrăzni să o încep? . . . Nu, nu voiu lăsa să se facă prada uitării slava prietenului meu; glasul lui răsună în

*) Aci se înțelege Milton, despre care s'a vorbit la sfârșitul nopții întâi.

fundul inimii mele; el îmi poruncește să iau penelul (condeiul zugravului) fără sfială și prieteșugul îl va povățui . . . să încep . . .

Doamne! ce spaimă tainică mă cuprinde, cum îmi amortesc simțirile mele! mi-se pare că trec din strălucirea unei zile senine întru desimea cea întunecoasă a unei păduri, sau că mă târăsc subț dărământurile unui templu nemărginit, și coborîndu-mă în lăcașurile celor ce nu mai sunt, văd prin galbena și melancolica lumină a candelelor, mormintele mute și părăsite, unde sărmanul nu mai are trebuință de mila nemilostivului, și împărații nu se mai amăgesc . . . să stăm un minut ca să-mi iau răsufierea . . . în sfârșit, întru plin de sfială și cinste în locul cel sfânt, unde Filandru se odihnește . . . ce văd? Un pat de moarte! Nu, este un pat al triumfului; aci omul sare peste toate! pe dânsul omul dobândește slava sa cea adevărată, după dânsul sboară la vecinicie; el este leagănul nemuririi.

*

Fugiți necredincioșilor! sau apropiați-vă cu sfială. Acesta este lăcașul, în care omul îmbunătățit se trage ca să-și săvârșească întru liniște vieța sa, și să se apere de asupririle soartii.

Acesta este altarul, ale cărui porți se deschid în ceruri. Aci făclia adevărului lucește întru toată puterea sa, aci inima se desvăluie și s'arată după cum este; aci cade masca fățarnicului; aci toate se arăt aceea ce sunt.

Numai la marginea mormântului se face cunoscută virtutea. Dumnezeu sfâșie vălul și arată pe prietenii săi.

Aci trufia pierie și slava deșartă se risipește ca fumul, virtutea numai singură este senină, într'o

mărime lină înaltă peste umbrele morții capul său cel strălucitor. Pacea sufletului său se zugrăvia peste toată fața lui, nădejdea scânteia pe fruntea sa cea augustă. Surparea sa îl împodobeste, îl încoronează de lumină și îl înfățișează nemuritor înaintea celui vecinic.

Noaptea a treia.

V r e m e a.

Lorențo! vremea și întrebuintarea ei vor fi scopul acestei nopți. Cât de fericit m'aș socoti dacă glasul meu ar putea să robească auzul tău. Fie ca cântările mele să pătrundă inima ta și să-ți înceapă sufletul într'o turburare mântuitoare! Chinurile mele se vor ușura de te vor folosi; raze mângăietoare vor lumina întunecosul și tristul nor ce mă încunjură, și slava mea va răsări chiar din sânul durerilor mele. Iată că-ți pun înaintea ochilor adevăruri de mare preț, pe care le-am scos din mormântul iubitului Filandru: cu toate că țărâna lui este mută și tăcerea ei ne dă învățături grozave.

*

Tu socotești drept fală a vărsa lacrimi pentru nenorocitul Filandru. Dar viața ta se potrivește oare cu lacrimile tale? Cel ce jelește pe cei morți, arată că dorește să înceapă o viață potrivită cu cea de pe urmă a lor voință. Iubitorul de argint, când aude că furii au călcat oare unde, se cutremură, și temându-se pentru a sa comoară, o iubește mai mult și o păzește fără preget. Dar tu, pe care nenorocirea unui număr grozav

de ființe ce pierde împrejuru-ți, povățuește pe tot minutul a nu-ți pierde vremea în zădărnicii, te faci tu mai econom al zilelor, ce moartea luând dela alții, hărăzește ție ?

*

Vremea, acest bun mai scump decât aurul, este pentru om o sarcină mai grea și mai proastă decât plumbul. Noi primim zilele, ce soartea ne împarte, fără de a le băgă în seamă, și risipim anii fără de a plăti datoria noastră cătră virtute. Muritorule! tu nu ști ce prețuește un minut! mergi de întreabă pe cel ce șade lungit pe patul morții. Tinerețele nu sunt atât de bogate în zile pe cât cred nebunește: moartea stă la pragul porții și pândește minutul de a năvăli fără veste asupra-ți. Când va întinde neînvinsul său braț peste tine, înzadar te vei mai căzni să scapi de ghiarele ei; cei ce se robesc de dânsa, nu mai au mântuire. Cheltuește dar, frate, tot fără milă, iar asupra vremii fi foarte econom; nu dă minut fără de a face și o faptă bună; cu sila să-ți scape ceasurile din mână fără de a-ți aduce vreun rod, și cu amar să plângi ziua, în care n'ai lucrat vreun bine. Ah! nici una din zilele noastre să nu treacă fără de a ne împodobi și îmbogăți cu o nouă virtute.

*

Dar bogat să fiu, vei zice, și fericirea nu se va mai depărtă de mine: părere . . . rătăcire! . . . de nu vei avea fapte bune, nimic nu vei fi; cugetul te va muștra pentru că putând să adăpi un setos, să hrănești un sărac și să miluești un sărman, tu hrănești hrana lui, și într'accest chip ție însuți vei fi de greutate, oamenilor de hulă și de Dumnezeu lăpădat. — Puternic să fiu, și fericit voi fi. Iarăș părere . . . nălucire! . . . puterea stă în curățenia sufletului, în fapte lăudate și prin urmare în

dragostea fraților tăi. Nu, prea puternice Împărate, să nu osândești pe prietenul meu și orice a ta zidire să ajungă întru putere, de este să o întrebuințeze pentru răul celor asemenea lui.

*

Natura înfățișează neconținut o școală, în care dă omenirii învățături mântuitoare, și cea dintâi este întrebuințarea vremii. Timpurile se premenesc cu cea mai mare orândueală, și fiecare are lucrările sale. Iar noi care în toate serile murim și în toată dimineața ne naștem și pentru care un ceas este o viață întreagă și deosebită, noi, ființe de un minut, noi nu voim să cunoaștem această deosebire, ci amestecăm ziua de astăzi cu cele trecute. Dar, precum nu ne putem scaldă de două ori într'aceeaș apă a unui râu, asemenea nu ne deșteptăm de două ori într'aceeaș viață: râul și viața curg și se schimbă neîncetat, fără de a fi băgate în seamă.

Ticăloșii! nu socotim măcar cât de puțin mulțimea valurilor și a zilelor, ce s'au cufundat în oceanul mărilor și a vremii, ci îndeletnicindu-ne la deșertăciuni, alergăm cu bucurie după valurile, ce ne târăsc și cu ochii închiși ne coborim pe grabnica cale a vieții . . . până când stânca, împotriva căreia corabia vieții se va sdrobi împreună cu nădejdele noastre, înalță în mijlocul spumoaselor valuri trufașul său cap, atunci . . . ah! . . . pentru ce numai atunci cutremurul ne cuprinde . . . sufletul se deșteaptă . . . inima bate . . . simțirile se desbată! . . . Dar toate înzadar! . . . corabia vieții se apropie . . . se lovește . . . se sfărâmă, pier!

*

Cu toate că indestul au gândit și au vorbit filozofii asupra prețului și întrebuințării vremii, dar cât de

rară este ființa, care știe să prețuească un ceas și să-l silească a-i da cuviinciosul rod! S'a aflat însă un Împărat, care a strigat pe scaunul său: am pierdut o zi! un asemenea bărbat și nefiind Împărat, ar fi fost coroana omenirii și vrednic a împărății asupra-i.

*

Cuvântul nu încetează de a ne sfătui și de a ne zice, că vremea ce fuge, prețuește o vecinicie, pentrucă poate să o dea; că ea este un instrument bogat în minuni și atotputernicul mișcător al binelui și al răului. Ce folos! sufletul robindu-se ticăloaselor simțiri, o judecă ca dănsule, o crede un nimic întocmai ca ochii, ce nu o văd și mâinile ce nu o pot pipăi.

În loc de a răscumpără vremea cea pierdută, ne sârguim dimpotrivă a pierde și pe cea viitoare, și pentru deșertăciuni, care neapărat se vor preface în amărăciuni, ne întovărășim cu muștrarea cugetului. Cât deșert lăsăm în curgerea vieții! nu vedem neconținutele pilde, ce natura ne dă pe toată ziua? Cum întrebuițează minutele? Cum înțeleptul luându-se după dânsa le umple pe toate cu fapte bune, făcând ca virtutea să nu lipsească niciodată din lucrările sau chibzuirile sale, și printr'aceasta dobândindu-și liniștirea cugetului, iubirea oamenilor și chiar nemurirea. Nici un minut nu trece fără a-l îmbogăți; stăpân al ceasurilor sale, pune asupra lor o dajdie, și fiecare dintr'insele trecând, îi lasă în urmă un venit neprețuit: însă poate să se întâmple, ca să nu aibă putere a face cât bine dorește; dar aceasta nu-l vatămă, pentrucă voința prețuește cât și fapta, și omul nu este dator să răspundă pentru neputința sa. Omule fi virtuos în cugetările tale; preainaltul Stăpân le înțelege, și le prețuește întocmai ca și faptele cele bune.

Unde voi afla eu pe acest Dumnezeu făcător de bine? Îngeri, spuneți unde este lăcașul său? Voi știți, voi sunteți pururea împrejurul scaunului său, și-l încunjurați cu strălucitoarele voastre aripi.

Ah! vedea-voi eu vreodată strălucirea, ce izvorește din fața sa cea plină de mare cuviință? Cunoaște-voi eu urma nemuritoarelor sale pasuri în mulțimea florilor, ce se desvoaltă după dânsese? Arătați-mi pe acest Monarh atotputernic, ce nu se supune zilei de mâne, care zâmbește vremii celei trecute ca un purtător de biruință, și ale cărui ceasuri sbor fără a avea vreo putere asupra vecinicii sale.

*

Omul, această ființă trecătoare mai iute decât floarea câmpiilor, risipește comoara zilelor sale fără de milă, blestemă ceasurile de odihnă ca o pedeapsă nesuferită: par' că s'ar opri carul vremii și ne-ar lăsa să tărîm singuri sarcina cea apăsătoare a vieții; gemem sub povara unui ceas, și ne chinuim necontenit a afla mijloace de a grăbi și ceasurile viitoare, ca să scăpăm de noi înșine. Cheltuim toate averile noastre, ca să ne petrecem zilele în desfătări. Umblăm rătăcindu-ne pe pământ, ca să depărtăm tot felul de cugetare, și să scăpăm de gândire întocmai ca de un tiran. În smintirea noastră ne răsvrătim împotriva naturei cu strigări de desnădăjduire, și când o pârîm, că ne măsoară viața cu o mână foarte scumpă, când iară plângem pentru lungimea ei. Dacă moartea chemată pe tot minutul de suspinurile noastre ni se infățișează și ne întinde o mână, ca să ne scape de chinuri, noi o împingem înapoi și o numim cumplită; atunci anii și veacurile grămădindu-se și amestecându-se la un loc, tot trecutul ni se pare un minut. Vremea vine sub forma unui bătrân obosit, ce abia se târăște;

aripile sale îi sunt ascunse înapoi; noi credem, că ne aşteaptă zile senine şi fericite . . . dar deodată, cum ne ajunge, le întinde, sboară, şi e departe de noi! Înzadar îl strigăm; omul uimit îl ia după urmă, şi îl chiamă cu strigările sale, şi blestemă a sa iuţime.

*

Cum se întâmplă ca vremea cea de faţă şi cea trecută să ne chinuească deopotrivă, şi că nici viaţa nici moartea să nu ne placă? Pentru ce zilele noastre ne supără pe cât ţin, şi după ce au trecut se întorc, ca să ne întristeze mai mult cu aducerea aminte a zădarnicilor plăsmuiri? Pentru ce întunerecul temniţelor ne sperie mai puţin decât lenevirea? Pentru ce robul ce geme sub greutatea fiarelor, nu se tângueşte ca cel ce vieţueşte fără a gândi? Ah! noi suntem pricina acestor ciudate împotriviri, iar natura este foarte dreaptă. Ea nu se scumpeşte asupra zilelor, ce ne împarte, ci noi suntem risipitori, pentru aceea ne şi pedepsim singuri, căci este lege preafinaltă a celui vecinic, ca omul ce întrebuinţează rău vremea sa, şi-şi petrece viaţa în deşertăciuni, să-şi gătească chinuri şi petrecerea sa să fie plină de lacrimi şi de mâhnire.

*

Buna întrebuinţare a vremii ne aduce plăceri, iar pierderea ei întristare şi dureri. Tămăduirea trândăvirei este îndeletnicirea. Să nu luăm niciodată nelucrarea drept odihnă. Munca este mângâierea şi podoaba vieţii. Cel ce nu se stăpâneşte de nici un fel de grije, este silit să-şi nascocoască vreo strădanie, sub pedeapsă de a fi nenorocit. Sufletul se bucură numai când se îndeletniceşte la cugetări folositoare, şi dimpotrivă simte chinurile cele mai nesuferite, când se dă cu totul trândă-

virei. Veselia este un rod, care crește numai pe câmpurile cele lucrute, și atunci și plăcerile o însoțesc.

*

Când Dumnezeu, vrând să înființeze planul lumii, a risipit haosul și a poruncit universului să înceapă cursul său după legile așezate; când a hotărît să întocmească minunatul ceasornic al sferelor, ca să măsoare cu scumpătate viața ființelor, atunci și vremea s'a născut, și asvârlită din sânul vecinicii în mărginitele hotare ale universului a început a fugi, ca să nu se mai oprească, târînd după dânsa ceasurile . . . zilele . . . anii și veacurile. Sborul ei mai iute decât fulgerul, o împinge neîncetat spre vecinicie, unde nu va sosi fără numai când toată zidirea clătîndu-se și surpându-se la glasul ziditorului său, va cădea iarăș în noaptea neființei, din care a chemat-o. Dar până când va veni acest ceas al sfârșitului lumii, Dumnezeu i-a poruncit să-și urmeze sborul său și să se grăbească cu vijeliile, valurile și stelele, făr' de a așteptă pe om. Așadar și omul trebuie să se grăbească cu dânsa și să jertfească virtuți toate minaturile sale; cu acest chip nu va simți curgerea vieții, și va săvârși călătoria sa împreună cu natura, fără de a se turbura de moarte.

*

Cel ce își pierde vremea în zădărnicii, se împotrivește voinței ziditorului său, și singur își gătește chinuri. Un războiu se ridică în sânul său; poftele se ațâță; inima se sfășie de o mulțime de patimi împotrivoare; risipind anii și dorind viața îndrăznește a porunci vremii să stea; iar aceasta sburând cu repeziciunea fulgerului, râde de desnădăjduirea lui, și se arată surdă și nesimțitoare la glasul celui ce n'a voit să o prețuească. Câtă rătăcire!

noi despre o parte căutăm, și de cealaltă fugim de moarte. Precum două inimi pe care interesul, iar nu virtutea a împreunat, se dojenesc pururea una pe alta, asemenea și sufletul cu trupul, până când locuiesc împreună, se mahnesc: dar cum se despart, cad în des-nădăjduire.

*

La ce cumplită soarte este supus omul! cu cât mai mult se sârguește să depărteze mahnirea, cu atâta în-tristarea și durerile îl împresoară. Vezi pe acești galanți, delicați și frumoși la vedere, pururea împodobiți cu flori și îmbrăcați cu hainele cele mai strălucitoare; cea mai mică muncă îi supără, mâna lor nu e destoinică să ție nici măcar un fus, și chiar vieța le este spre greutate. Făr' de desfătări felurite, care înnoesc pe tot minutul ființa lor, ar pieri. Cât ține ziua, se tăvălesc în plăceri rușinoase sau zadarnice; socotesc că pentru dâșii primăvara se îmbracă cu haina mirositoarelor flori și varsă balsamul lor; pentru dâșii soarele aduce zile răcoritoare în mijlocul călduroasei veri; pentru dâșii și chiar iarna este silită să nască trandafiri: Zefirul de voește să pe-treacă în pace cu dâșii, trebuie să-i răcorească cu dul-cea-i suflare. Emisferele amândouă sunt datoare să-i sature cu tot felul de produse: le trebuie nebunii schimbătoare, plăceri deosebite pe toată ziua, ca să-i ajute a târi greutatea vieții în curgerea unui minut, ce deabiă trece pentru dâșii.

Oameni pururea prunci! La ce întrebuițați rău un suflet nemuritor? Au doară veți zice, că desfătarea este vieță? Dar moartea, va fi și ea numită desfătare? Spuneți, cum veți petrece pe patul morții? Când boala se va dovedi netămăduită, când duhurile voastre înghe-tate vor oprî cursul lor, și așa când ieșind din amăgire,

veți vedea toate lucrurile dimprejur, că fug mai țuite decât malurile și orașele înaintea corăbiei, ce se târăște de vijelie în mijlocul valurilor . . . spuneți! . . . unde vor fi atunci jocurile voastre, mândria voastră și desfătările voastre? . . . și chiar voi singuri unde veți fi? . . . dar nu! și morți veți fi însoțiți la groapă de o mulțime de rude și de prieteni cu mare pompă; trupul vostru va fi înfășurat în argint și aur; un cuvânt panegiric va spune mărețele isprăvi, la care în veci nu ați gândit; o marmură răzimată pe stâlpi de porfir va arăta numele și nașterea voastră! . . . ce folos vi se va face din toate acestea! Covârșire de nebulie! nu poate fi mulțumire unde nu este faptă bună.

*

Crezi tu, Lorenzo, că moartea este departe de tine? N'ai văzut-o sburând asupra capului tău și amenințându-te să te jertfească cu grozava ei coasă? Unde vor fi atunci ceasurile trecute? Ce-ți va mai rămânea atunci, de cât o umbră de slavă și plăsmuiri fără ființă. Ai trăit o viață întreagă, și nici o faptă bună nu se zărește pe drumul, ce-ai bătut: Grăbește dar; vezi că ceasurile ce-ți mai hărăzește soartea, s'au suit pe carul vremii și se gâtesc să fugă ca și cele trecute; vezi vremea că și-a întins aripile, mai ai un minut! . . . fii virtuos . . . ascultă! . . . fii virtuos! . . . Nu! vremea s'a dus . . . soarele s'a stins pentru tine! . . .

*

Of! frate; spre a ne deștepta, este oare trebuință ca moartea să fie neconținut lângă noi și să jertfească când un prieten, când un părinte sau mai multe deodată din cele mai iubite ființe? Spune frate, trebuie să mă vezi și pe mine acum plângând pe mormântul prietenului

meu? Ceasornicile de soare, uneltite pe zidurile locuințelor noastre, inchipuiesc foarte bine soartea noastră zicându-ne în muta lor limbă. Omule! împărăția ta este vremelnică, și cât ține, este mai zadarnică decât umbra, ce eu însemnez pe aceste ziduri.

*

Dar înșelăciunea ne stăpânește cu atâta putere, noi ne orbim atât de lesne de linguşirea patimilor, încât nici sufletul, nici simțirile noastre nu pot prețui pasurile vremii, care zboară ușor asupra capetelor noastre, fără de a ne deșteptă din vis. Prețuind vieața după numărul zilelor, iar nu a faptelor celor bune, nu putem crede că am îmbătrânit. Îndestul este ca iarna să ne dea trei sau patru zile senine, și îndată ne credem în primăvara vieții. Semănăm cu bucurie nădejdiile tineretelor pe sbârciturile bătrânețelor. Nu e om, care să nu se înșele, măcar cu o zi, asupra vieții sale și chiar înțeleptul se amăgește, dar mai puțin decât trufașul. Tu lași soarele să meargă înainte-ți; nădejdea de a trăi se ivește pe toată dimineața, până când apuind ziua, apoi și tu împreună cu povara chibzuirilor și a nădejdilor tale.

*

Înțeleptul cel adevărat se sfătuește cu ceasurile cele trecute și le întreabă ce socoteală au dat pentru dânsul la scaunul Atotputernicului Împărat; șirul răspunsurilor lor este ceea ce se numește experiență*). Ea ne zice pe tot minutul, că aci toate sunt zadarnice, căci cu cât mai mult gustăm din amăgitorul pahar al plăcerilor, cu atâta simțim mai tare deșertăciunea lor și inchipuirea fericirii. Supune-te dar bătrânule, supune-te măcar acum, că

*) Experiența este pățirea sau cercarea a multor lucruri.

părul ți-a albit, la învățăturile ei; fă măcar acum o faptă bună, deslipind gândurile tale de această lume, și trimițându-le către vecinicie într'al căreia sân poți afla fericirea.

*

Această lume în mijlocul căreia trăim beți de plăceri, ce neîncetat ne îmbrâncesc spre moarte, ce nu e altul decât un lăcaș plin de suspinuri și de jale, împovărat cu morminte și așternut, cu triumfurile morții? Dar noi făr' de a ne folosi de năcazurile altora, ne răsbatem în nebunii pe teatrul vieții, până când destătările și danțurile precurmându-se, cădem în abisul,*) care va înghiți omenirea întreagă. O suflare ne înalță din sânul pământului, ne clătinăm un minut în atmosfera ce ne însuflețește, și apoi ne amestecăm cu țărâna strămoșilor noștri, pe care o călcăm ca să fie și țărâna noastră călcată mâne subț pasurile copiilor noștri, și să dormim subț pământ până când piciorul celui Preaputernic răsturnând acest univers, va risipi țărâna globului, și noi speriați vom fugi din dărâmăturile mormintelor, ca să ne înfățișem la lumina zilei cei vecinice. Omul se naște; speriat de sine însuș, asvârle o căutătură împrejurii; pretutindenea vede epitafii celor de mai 'nainte; varsă o lacrimă; suspină și se cufundă. Așa, soartea omului este a plânge pe ceilalți, și a fi și el plâns în minutul următor.

*

Cât de nesimțitor este omul! vremea fuge, moartea vine repede, clopotul întristător răsună, vecinicia ne înfricoșează, toate se mișcă, toate se cutremură, toate se nevoesc și se grăbesc către sfârșitul lor. Numai omul a căruia soarte va fi neapărată și care cu un fir este

**) Abis, o adâncime fără fund.

spânzurat asupra prăpastiei, omul se odihnește și dormitează în pace în mijlocul grozavei turburări a ființelor.

Deșteaptă-te, ticălosule! asvârle sceptrurile și coroanele; oprește-ți anii și fi econom al zilelor tale. Apucă minutul ce fuge; vecinicia șade pe aripile unui ceas, si-lește vremea să-și oprească sborul și să-ți dea comoara zilelor tale. Această minune este prea cu putință virtuții, care poate cu ziua de astăzi să cumpere pe cele rău prăpădite.

*

Muritorilor! îmbrăcați-vă cu haina virtuții și întrebunțați vremea la fapte bune, de voiți să fiți fericiți. Cunoașteți odată, că jertfindu-vă ceasurile, vă jertfiți pe voi înșivă.

Noaptea a patra.

N a r c i s a.*)

Ieșind din ciudatele visuri, în care gândirea-mi se rătăciă, mă mai deștept odată. Noaptea ține universul înfășurat în umbrele sale! numai lumina cuvântului lucește înaintea sufletului meu. Precum două suflete ce s'au unit prin sfânta și atotputernica legătură a dragostii, pline de nădejdi și săltând de bucurie, aleargă la fericele locuri hotărâte spre împărtășirea fericirii și ușurarea chinurilor, asemenea și eu păzindu-mi jurământul, mă aflu la locul, unde durerea mă așteaptă. Iată ceasul orânduit în care petrecând deștepți toate nopțile, ne sfătuim împreună chinurile mele și eu.

*

Dumnezeire a inimilor simțitoare, lună! o tu care într'aceste ceasuri de tăcere împărățești singură și în pace asupra mulțimei stelelor, coboară-te din scaunul tău de argint, părăsește înălțimile sferelor, și vino, ah! vino să-mi însuflești cântări vrednice a cetelor cerești! soră

*) Fiica lui Yung.

iubită a soarelui, o tu care cârmuești în lipsă lui întunecosul și mărețul drum al sferelor, și ascuți armonia lor, ce nu ajunge în veci până la auzul muritorilor, admirându-mă în visuri mângâietoare, revarsă-o asupra sufletului meu, și fă ca dulcea lor melodie să umple tristele cântări a Muzei mele. Iată că simt melancolica ta pornire; sufletul meu se îmbată de mângâietoarele-ți raze. Soartea mea te întristează; Of! eu plâng pierderea unei frumseți smerite și amăgitoare ca tine. O iubita mea Narciso! mi se pare, că încă te văd galbenă și tristă, și te aud zicând sufletului meu: „pentru mine e noapte; tinerețele mele și cele mai scumpe nădejdi s’au cufundat în adâncurile nefinței!“ Nu! noaptea ce se înalță din mormântul lui Filandru n’a fost pentru mine atât de grozavă și otrăvitoare. Vai ticăloșie! cum se înșiră nenorocirile și se îndeasă pe pasurile sărmanului! Mormântul lui Filandru deabiă se închisese și Narcisa a cerut pe al său. Până acum adăpam cu lacrămile mele numai țărâna prietenului meu, iar acum mă văd silit să plâng și pe fiica mea.

*

Moartea săgetându-mă neîncetat, amestecă suspinurile mele și asvârle spaima între dânsule. Nestatornica tânguire nu știe unde să se oprească, nici pe care să plângă mai întâiu. O prietenul meu! O fiica mea! inima mea se sfâșie între voi. Iubitule Filandru, așa tu cu despărțirea-ți îmi prevesteai și pe a Narcisei, în primăvara anilor ei, când sufletu-i se deschidea vieții și începuse a călca pe pasurile fericirii. Cum? Fericire! . . . rod oprit pentru flămânziții muritori!

*

Cât eră de frumoasă! cât eră de dulce! cum nevinovăția îi împodobiă tinerețele! câtă veselie pe chipu-i!

natura îi hărăzise toate darurile cu îmbelșugare: numai zile îi trebuia, ca să fie fericită. Dar a ei strălucire în loc să-i împodobească viața și să-i semene drumul cu flori, a făcut-o să o însemneze moartea mai cu osebire, și deodată a căzut precum cade pătruns de ucigătorul plumb, melodosul cântător*) al pădurilor în minutul în care amăgiă cu îngerescui glas toată ființa simțitoare. O fica mea! . . . vezi în ce singurătate ai lăsat pe părintele tău! . . . Oare dulcele tău glas nu va mai răsună în inima mea, care încă e plină de armonia cântărilor tale?! . . .

*

Frumusețe, tinerețe, glas amăgitor, veselie, virtute, inimă făcută ca să iubească . . . ce poate da cerul mai mult unui muritor? . . . fica mea cu aceste daruri împodobită, îmi slujii drept comoară, și eu eram . . . ah! eram părintele cel mai fericit! numire măreată și zădărnice, care ascundea ticăloșia, ce mă așteptă; moartea supărată de fericirea mea, a făcut semn viermelui otrăvitor să năvălească asupra acestui trandafir frumos; încă nu înflorise bine, și viermele l-a înțepat și l-a făcut prada unui minut.

*

Cât de înșelătoare sunt bunătățile vieții! ne amăgesc un minut, apoi ne lasă în brațele mâhnirei și ne adapă cu otravă. Bucuria ce simțeam avându-te lângă mine, nu eră atât de dulce cât de amară este acum despărțirea noastră. Numirea de părinte mă întristează acum mai mult, decât ceea ce m'a veselit, când întâias

*) Privighetoarea.

dată te-am privit deschizându-ți ochii la lumină. Precum un vlăstar tânăr ce de-abiă începe a înflori, se desrădăcinează și se târăște de vijeliile primăverii, asemenea și tu, de fulgerul morții pătrunsă, ai căzut și mi-ai înecat pieptul în lacrimi de desnădăjduire și de milă.

*

Care inimă de piatră, care suflet de ghiată va îndrăzni să osândească lacrămile mele? Mândrie este, iar nu virtute a opri cineva lacrămile sale, când acestea ușurează chinurile noastre, și când chiar natura a așezat în chipu-ne două fântâni, prin care se scurge veninul, ce ne omoară. O voi, ticăloșilor părinți, care ați privit pe ficele voastre lungite pe patul morții în floarea vârstei lor, fie-vă milă de mine!

*

Deodată ochii ei începură a pierde strălucirea lor, și a asvârli căntături stinse și speriate; deodată obraji ei de trandafir îngălbenind, mi-au vestit că eră aproape a dă lumii vecinica sărutare!... am părăsit aburoasa climă a patriei, unde viforul suflă frigul morții; am apropiat-o de soare, nădăjduind că ar fi însuflețit-o cu făcătoarele-i de bine raze. Dar această stea nesimțitoare a privit făr' de milă frumusețea ei vestejindu-se ca a florilor. Narcisa răzimându-și capul pe pieptul meu, și-a dat duhul în brațele mele, precum vedem crinul mlădiindu-se și pierind în jalnicile noastre grădini.

*

Crin măreț, și voi poporul florilor, care smălțuiți fața câmpiilor, soarbeți dulcele raze ale stelei, ce vă dă vieață și față, și vă întineriți în toată ziua hrânindu-vă cu roua serii și a dimineții, în ce trufie vă aflați, când

fica mea zâmbind vă culegea! cum o îmbătați cu mirosul vostru curat ca sufletul ei! ființe drăgălașe, care viețuiți împreună cu omul și împodobiți lăcașul lui, soarta voastră este mai fericită decât a lui; și voi treceți ca dânsul, dar nu vă împărtășiți din dureri.

*

Ce soarte cumplită! nu e plăcere, care să nu ne aducă amărăciuni. Cu cât dragostea noastră se întemeiază pe un lucru, cu atâta moartea ni-l răpește mai curând! idee tirană! . . . vis de fericire! . . . fugi . . . nu mă mai amăgi! încetează de a mă pedepsi cu făgăduințele tale. Înzadar mă căznesc să uit pe fica mea! sufletul meu nu se poate deslipi de al Narcisei, a căreia icoană pururea înainte-mi stând, deșteaptă chinurile mele, le adună, și cu dânsese împreună năvălește asupra-mi. O fica mea! în primăvara anilor tăi, când soarta și iubitul tău zâmbindu-ți, îți zicea să te gătești a-l face fericit . . . of! . . . atunci tu ai căzut, și o țărână streină acopere ingerescul tău trup! . . . țărână streină, a-i căreia locuitori nemilostivi, cu toate că fără voie-le au vărsat lacrimi, n'au îngăduit să-ți hărăzească o mână de pământ spre îngropare, pentrucă tu nu te închinai lui Dumnezeu, după cum se închină ei. Superstiție*) sălbatică, răvnă, sau mai bine tâlhărească orbire, neprimită și blestată de Dumnezeu! Acești oameni fără milă m'au oprit de a presăra țărână peste țărână, când și chiar dobitoacelor este slobodă o asemenea faptă.

Ce puteam să fac? La cine să alerg? În mijlocul nopții, înfășurat în întunerec, plin de cutremur, innecând suspinurile mele, asemănându-mă cu un ucigaș, iar nu cu un părinte, i-am săpat groapa, i-am șoptit sărutarea cea de pe urmă, am asvârlit-o în mormânt și făr' de a-mi mai întoarce ochii înapoi, am fugit ca un tâlhar,

*) Credință mincinoasă și proastă, în materia de religie.

blestemând prejudecățile oamenilor, și slăvind pe ziditorul lor. Umbră iubită! iartă-mă! numele tău nu este scris pe mormânt; streinii îți calcă țărâna! . . . nu mai puteam: mânia, necazul . . . durerea mă stăpâniseră atât de tare, încât amestecând cu picioarele mele pământul vrăjmașilor tăi, l-am blestemat, și cu toate acestea, în desnădăjduirea mea le-am urat ceea ce nu s'au îndurat să-ți hărăzească . . . un loc de odihnă . . . un mormânt.

*

Cine va gândi, că necazul meu a fost fără cuvânt? Nu este nemilostivire sălbatică a batjocuri pe morți, a căroră țărână este sfântă? Au doară mâna, care a întins peste globul nostru acest măreț acoperământ de senin, și a îmbrăcat soarele cu haină de aur, au doară aceeaș mână n'a lucrat și țărâna omului și nu l-a făcut împărat al zidirei? După ce patimile adorm, după ce ura piere, după ce iubirea de omenire se deșteaptă, după ce vrăjmașul iartă, atunci superstiția se scoală asupra unei țărâni și batjocurește un trup fără simțire.

*

Cât de uricioasă este o asemenea purtare din partea omului, care din dragoste s'a născut, prin dragoste trăește, prin dragoste gustă din paharul fericirii, și care d'abiă a primit dela soarte un minut, ca să simtă dulceața vieții. Nu! natura nu poate naște din nemărginitu-i sân o nălucă mai grozavă, decât o inimă nesimțitoare la chinurile deaproapelui. De câte ori omul ascunde otrava chiar în mângâiere-i; de ajută pe un sărman, mândria lui împarte ocară împreună cu mila. Dar . . . vai! . . . cât de grozav este omul, când se stăpânește de orbeasca patimă a răsbunării. O lună și voi liniștitelor stele! fugiți, ascundeți-vă în vâlul nopții ca să nu mă ascultați. Omul este pentru om vrăjmașul cel mai cum-

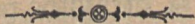
plit și neîmpăcat: Vântul innegrește orizonul și prevestește vijelia; urletul de subț pământ ne face cunoscut făcătoarea ivire a vulcanilor; pământul cutremurându-se ne înștiințează că o să se despice ca să înghită jertfele, ce îi sunt hotărîte de soarte; fumul înălțându-se în aer, descopere focul; numai trăsnetul asvârlit de mâna omului, lucește, cade, prăpădește fără veste. Vezi, ticălosule, că pizmuind pe altul, te vatămi pe tine însuși! Ce folos poți tu dobândi din răul, ce vei face altuia? Ce folos!... ura . . . ba de multe ori și mormântul.

*

Grăesc adevărul; cine mă va dojeni? Cine va tăgădui graiurile mele? Care om poate privi cu răceală pizmuirile, ce învrăjbesc această țărăna mișcătoare, și neîncetat o îmbrăncesc spre moarte?

O Narciso! rană nouă și netămăduită a inimii mele! O fica mea! De mai auzi tu acum glasul părintelui tău, vino de mă ajută să târăsc sarcina necazurilor și a anilor! dar nu! toate zadarnice! Voiu împărtăși întristarea mea univesului; omenirea întreagă te va jeli; ori unde fama*) va duce pe auritele-i aripi numele tău, ori unde versurile mele vor spune moartea ta, vei primi suspinurile inimilor simțitoare. Tânărul în floarea vârstei va oprî cursul desfătărilor ca să plângă soartea ta, și plin de melancolie se va sălăslui în mijlocul mormintelor, ca să gândească la nenorocirile tale și să-ți ude țărâna cu lacrimi de mângâiere.

Puține, o draga mea, puține ceasuri au mai rămas și părintelui tău. Încă o zi, și vom merge împreună să ne înfățișem înaintea cerescului părinte, ca să cerem iertare și mângâiere.

*) Zină mitologică a elinilor, care vestiă cu ambiția sa faptele și slava bărbaților celor mari.

Noaptea a cincia.

Împotriva fricei de moarte.

Muza mea îndrăznește a se înălță până la tine; nu te supără de sborul ei; recunoștința o îndreptează cătră făcătorul de bine. Cu toate că ești tânăr și mângăiat de soarte, cred că auzul tău se va plecà la serioasele mele cântări.

*

Cât de adâncă este săpată în inima omului frica de moarte! ascultă versurile mele; eu cânt tămăduirea acestei boale.

*

Fericită ființa care, scârbindu-se de toate aceste zadarnice plăceri, ce se pun între sufletul nostru și adevăr, se înfige de bună voie subț tăcuta umbră a chiparoșilor, privește lăcașurile celor ce au fost luminate de flacăra morții, cetește epitafele lor, le cumpănește țărâna, și-și alege de lăcaș mormintele! Această întunecoasă împărăție, în mijlocul dărămăturilor căreia șade moartea, arată omului o scăpare liniștită, unde sufletul trebuie să intre și să-și plimbe singuraticile-i gânduri. Cât de mântuitor pentru adevăr, și otrăvitor pentru trufie este aerul, ce împărățește acolo! O suflete al meu, să intrăm fără sfială; să căutăm aci mântuitoarele idei, de care omul

are atâta trebuință pe teatrul vieții; să cumpănim vieața și moartea; să îndrăznim a privi moartea în față, și călcând infricoșerile ei cu mărinimie, să adunăm de pe morminte biruința sufletelor celor înalte. Ah! fie ca înțelepciunea mea să se îmbogățească cu nenorocirile mele, și să-mi plătească lacrămile ce am vărsat până acum.

*

Ce folos putem dobândi din moartea prietenilor noștri? Să ne deșteptăm din adormire, să smerim mândria noastră, și să ne păzim de răutate. Pironește, frate, multă vreme sufletul tău pe cugetarea morții, și primește cu bucurie învățăturile, ce neîncetat îți dă. Las'o să împărătească asupra-ți, căci numai ea poate să oprească nebuneștile-ți plăceri și să te pregătească spre dobândirea adevăratei fericiri. De te vei supune, ea va liniști răsvrătitoarele porniri ale inimii tale, și te va încoronă cu slavă nemuritoare. De-acî vor începe să curgă pentru tine zile fericite; cugetarea morții înalță pe om și-l îndeamnă să fie virtuos.

*

Vino după mine, vino, frate; să cetim pe piatra, ce acopere pe iubita ta Narcisa. Ce carte de moral! Cât este de atingătoare limba ei! Elocvența*) este o știință mută pe lângă focul pietrei acesteia: cu câtă putere vorbește ochilor! câte învățături se cuprind în puținele vorbe, ce sunt scrise deasupra-i! . . . întreabă-o, dacă frumusețea . . . tinerețele . . . și ori câte alte lucruri ne plac, sunt de vreun folos și cât ține! Omule pune dar temeiul pe vieață! de-abia zăresc un mormânt, care să cuprindă un trup mai bătrân decât al meu! . . . dar toate strigă:
„Vino“ . . .

*) Elocvență înseamnă puterea cuvântului.

Dar ce văd! . . . mormântul Narcisei se deschide! Sfântul adevăr răsare măreț și strălucitor din fundul jertfelnicului său, și se așează asupra sufletului meu! amăgirea piere; norii, cu care patimile întunecau mintea mea, se risipesc; umbra fuge; orizonul meu se întinde; puteri nouă îmi îmbogățesc ființa. Văd cele nevăzute, le pipăiu și le simt; sunt de față cu viitorul; lumea și înșelătoarele-i plăceri nu mă mai stăpânesc; virtutea se arată întru toată frumusețea ei. Cu ce repeziciune vieța curge înainte-mi! Văd oameni căzând ca frunzele toamnei; lucrurile asupra cărora se grămădesc poftele lor, mi se par atât de deșerte, atât de proaste ca și țărâna ce se ridică subț pasurile lor. Cu cât mai mult privesc vieța, cu atâta mi se pare mai zadarnică.

*

Ah! acum am ieșit din amăgire! acum înțeleg toate povețele, ce moartea îmi dă neîncetat și pe care nu le băgam în seamă. Îmbrățișasem sistemul nesimțirii, și deodată săgeata morții m'a pătruns. Care ființă milostivă o va scoate din inima mea? . . . Dar ce! . . . Nu voi putea să privesc fără spaimă aceste morminte? Pentru ce cugetarea morții să mă sperie? Acest pas nu este atâta de grozav pe cât socotim. Noi singuri unelțim himere și tot felul de plăsmuiri, cărora le dăm un chip spăimântător; apoi uitând că sunt lucrările fantaziei noastre, ne speriem de dănsule, ingenuchem la picioarele lor, și nu îndrăznim a ridică ochii să le privim, făr' de a îngălbeni de frică.

*

Icoana morții unelțită de fantazia noastră, nu are nici o asemănare cu dânsa: cine a văzut-o? Cine a putut să o zugrăvească? Acest tiran nemilostiv nu se odihnește nici măcar un minut.

Unde este această moarte? Viitoare sau trecută; când ni se înfățișează, îndată încetăm de a mai fi, nădejdea ne lasă, toată simțirea piere; la ce dar atâta spaimă? Întristătorul clopot, mormântul, întunerecul, și viermii nu mai pot speria pe cel ce a încetat de a fi. Dar omul, făcându-se pradă a fantaziei și a nenorocirii din pricina prejudecăților și a feluritelor rătăcirii, își unelțește o moarte deosebită de a naturei, și această temere îl face să moară pe tot minutul. Întrebați mormintele să vă spue cum a venit și ce este moartea.

*

Și chiar de ar fi moartea atât de grozavă, precum o închipuim, bătrânul la ce se teme de dânsa? n'ar trebui dimpotrivă să alerge înainte-i, ca să-i ceară scăpare la nenumăratele chinuri, pe care gemând le suferă? Vieța este ea atât de frumoasă, încât și când se preface în otravă, să o dorim? Inima noastră este ea pururea înflorită, pururea tânără și destoinică de a gusta plăceri? cântările noastre sunt ele pururea vesele? Nu; ci ori ce plăcere este însoțită de mulțime de amărăciuni. Ah! de s'ar gândi omul asupra mulțimei relelor ce-l împresoară, de ar socoti zădărnicia vieții, când fapte bune nu o împodobesc, și răutatea oamenilor, cari se adapă cu otravă unul pe altul, cât de puțin ar prețui moartea!

*

Cum putem iubi, și din zi în zi mai mult, acest glob, stâncă grozavă, stearpă în bunătați, bogată în rele, al căreia vârf este în veci acoperit de vijelii, și subt care ne înfricoșează o prăpastie vestită pentru suspinurile omenirei?

Nici măcar o zi nu trece făr' de a ne vedea supărați de vieță, făr' de a ne vesti vreo ticăloșie nouă.

Amăgitoarele ceasuri, până când se odihnesc în sânul vremii, momesc poftele noastre și ne făgăduesc plăceri; iar după ce încep a veni, în loc de desfătări, ne lasă mâhnirea și fug împreună cu anii. Omul însă nu încează de a nădăjdui și a face chibzuri de fericire viitoare, până când va bate ceasul cel de pe urmă.

*

Să trăim în veci acil . . . Și pentru ce? ca să vedem ceea ce am văzut, să auzim ceea ce am auzit, să batem neîncetat aceeaș cale, să ne învârtim într'aceiaș cerc, să ne întoarcem dela dragoste la ură și dela ură la dragoste, să tăgăduim astăzi lucrările de ieri, să ne tăvălim într'aceleași plăceri, să fim mai în tot minutul siliți să chemăm nenorocirea spre ajutor, ca să ne scape de monotonia vieții.

*

Cu toate că vieța este foarte mărginită, plăcerile sunt și mai mărginite: abia săvârșim calea vieții pe jumătate, și paharul desfătărilor s'a deșertat pentru noi, și suntem siliți să trăim cu o ticăloasă aducere aminte a zilelor senine, ce s'au întrupat cu vecinicia. Of! . . . tinerețele, întocmai ca părinții cei risipitori, cheltuesc fără milă toate plăcerile, și hărăzesc bătrânețelor mâhnirea drept moștenire.

*

Peste toate nenorocirile vieții vin și bătrânețele, ce le încoronează. Ne chinuim atunci să îndulcim amarul lor: ce folos? Gustul a pierit, simțirile sunt amortite, mădulările trupului în loc să se ajute, se deslipesc una de alta și se derapănă; hrana le îngreunează în loc să le ajute; când luăm paharul în mână, ca să adăpăm setosul piept, ne temem ca moartea să nu vie să ni-l răpească. Ce dar ne mai rămâne? Să adunăm fapte

bune, ce vom fi făcut în cursul vieții, și cu dânsese să petrecem zilele apusului nostru: iar cel ce nu va fi având fapte bune, cum va petrece? . . . Cu mâhnire și mustrare de cuget; mai bine ar fi fost pentru dânsul de nu s'ar fi născut!

*

Iată că înaltul judecător se așează pe auritu-i scaun, ca să judece omenirea; iată sufletul este aproape a-și părăsi sarcina vieții, a da sorții înapoi toate minciinoasele-i podoabe, și a sbură la picioarele ziditorului său. Of! fericit acela, care nu se va teme atunci să-și arate faptele întocmai!

*

Această dorită vreme a venit pentru mine: lumea în care eu am locuit, acum a pierit; văd alte chipuri, alte obiceiuri; jucători tineri s'au suit pe scena vieții, ca să-mi apuce locul. Cum se miră de mine! cu aceeaș mirare caut și eu asupra-le: vecinul meu îmi este necunoscut; împăratul care ieri mă primiă cu dragoste, astăzi zice că nu mă mai cunoaște. O ticăloase bătrânețe! la ce mi-ați mai prelungit vieța! . . .

*

Dar ce? Această nenorocire s'a făcut numai pentru mine? Toată ființa nu geme sub aceeaș sarcină? Astăzi sunt uitat eu... mâne altul!... Câtă vreme și-au adus oamenii aminte de mine! Am dorit să mă arăt prea aproape, și râvna mea m'a vătămat întocmai ca lucrurile, ce se apropie prea mult de vedere, în loc să se arate mai deslușite o întunecă și o oprește de a le privi. M'am dus la cei mari ca să cer ajutor și ușurință la necazurile mele; ei mi-au făgăduit mângăiere, dar mi-au zis să mă întorc mâne . . . apoi iarăș mâne! . . . ticăloșilor! La ce întrebunțați rău mijloacele, ce întâmplarea v'a hă-

răzît ca să faceți fericiți? Ce este mai frumos și mai dulce decât facerea de bine?

*

Nu crede, frate, că mă depărtez de scopul meu: micșorând prețul vieții, învățăm a nu ne teme de moarte; cu cât mai puțin o băgăm în seamă pe această moarte, grozavă numai pentru cei ce se simt vinovați, cu atâta mai mult viața este frumoasă și împodobită cu fapte bune.

*

Douăzeci de ani nu am încetat de a împresura curtea împărătească, și a mă sârgui cu neostenită pizmă a dobândi bunătățile ei; gândeam că îmbrăcându-mă cu chinuri și împovărându-mă cu bogății, mă îmbrăcam cu haina fericirei! dar, în loc de fericire, m'am văzut deodată mai sărac și mai nenorocit decât eram; căci zavistia, pâra și viclesugul au năvălit asupra-mi. Luați omul cel mai sănătos și nesimțitor, asvârliti-l în mijlocul sgomotului și al intrigilor curților, și în puțină vreme îl veți vedea ca o umbră galbenă și tristă... ca un schelet*). Ah! aer curat, hrană mărginită și simplă, copaci înfloriți, câmpii întinse, daruri neprețuite ale vieții câmpenești, voi m'ați tămăduit de otrăvitoarea suflare a curților! Voi m'ați desbătut de mândrie, și ați mai potolit chinurile mele.

*

Blagoslovită fie cereasca mână, care m'a adus într'această smerită colibă, unde sufletul meu se odihnește în pace. Lumea este o corabie măreață plutind pe mări primejdioase. O privesc cu plăcere, dar nu îndrăznesc

*) Schelet se numește întregimea oaselor omului, ținându-se unul de altul după cum sunt așezate din fire.

a mă mai apropia de dansa. Aci, asvârlit de valuri turburate, aud de departe sgomotul lumii ca urletul mării, și mă sânguesc a sfărâmă grozăvia morții. D'aci, ca un păstor, care răzimându-se pe toiagul său, și umplând aerul cu nevinovatele-i cântări își plimbă ochii pe nemărginitele câmpii, ce neîncetat se desvâluie înainte-i, și slăvește pe ziditorul său, făr' de a se mai căzni să înțeleagă pe cel neînțeles: asemenea și eu asvârlind căutăături de milă asupra teatrului lumii, văd o mulțime de atomuri turburate nevoindu-se a sfărâma stavilele legilor, a păși hotarele dreptății, lupi la hrănit, vulpi la viclesug, tigrii la nemilostivire; acum prigonitori, apoi prigonți, și neîncetat prada unul altuia, până când moartea înfățișându-se fără veste, îi va înghiți pe toți.

*

La ce dar atâta muncă, atâta sudoare pentru triumfuri de un minut? Aurul bogățiilor, slava eroilor, mărirea împăraților, toate se sfârșesc cu: „Aci zace“. Să suferim chinuri pătrunzătoare, să ne despărțit neapărat de toate lucrurile, ce oarecum ne îndulciau viața, și țărâna să se prefacă iarăș în țărână; iată soartea omenirei. Dacă versurile mele vor întinde sborul lor până la strănepoți, le vor spune că a fost o ființă crescută pe brațele linguşitorilor, care a gândit că bogăția putea să întârzie cu o zi, și să-l facă mai nenorocit decât nevinovata sărăcie; care, pe patul morții aflându-se, nu s'a îndeletnicit a face planuri de fericire și viață; și pe care datoria obștească de a muri, a tămăduit-o de frica de moarte.

*

Tinerețele fără experiență*), târîte de amăgitoarea podoabă a destrânării, se cufundă singure în oceanul

*) Experiență este știința ce se dobândește prin cercare.

relelor. Anii învață pe om, îmbătrânind, cunoaște deșertăciunea lumii; dar de-abiă află mijlocul de a trăi, că porțile morții se deschid.

*

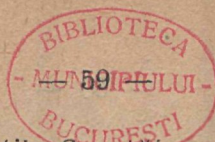
Aud nesățioasele bătrânețe că strigă neîncetat: „iarăș zile, iarăș bogății, iarăș plăceri“ nu mai aveți a nădăjdui plăceri, pentru că simțământul a pierit. Nu este îndestul să aveți lucru, vă trebuie și simțiri ca să-l gustați. Înzadar vă mai căzniți să întindeți arcul vieții; coardele s'au ros și una după alta se rup.

*

O voi cari, făr' de a face vreun bine, voiți să muriți bogăți, ce turbare vă stăpânește? Au gândiți că judecata lui Dumnezeu se aseamănă cu a oamenilor, ca să puteți răscumpără cu aurul răul ce veți fi lucrat? Amar va fi vouă de nu veți avea fapte bune! . . . Pe călătoria vieții, omul are trebuință de-atâta puțin lucru, și pentru atât de puțină vreme! La ce dar mai întindeți putredele mâni ca să îmbrățișați umbre ce fug? Și tu, bătrânule, la ce mai alergi după vieață, când ar trebui să te gătești spre moarte?

*

Fie-ți destul, ticăloase bătrânule, că ai trăit în mijlocul vijeliilor! mergi acum de te liniștește în limanul nesimțirei, ca să-ți dai obștescul sfârșit cu odihnă. Vesteste-ți singur ceeace te așteaptă și obișnueste-te cu moartea. Părăsește, măcar acum, nălucirile, ce în cursul vieții, te-au făcut să alergi după deșertăciuni; miluește pe cel sărman; ajută pe cel neputincios; apără pe cel asuprit; înalță glasul tău spre neclintita păstrare a dreptăților fraților tăi, și pentru îmbunătățirea lor. Ca

un mădular al societății, fi cetățean vrednic, părinte de familie cinstit, și așa adunând faptele și cugetările tale, gândește în tăcere, și plimbă-te fără sfială pe marginea întunecoasei râpe, de unde mâne vei începe vecinica călătorie pe mări necunoscute. Vezi vremea că încă se milostivește a-ți zice: „Cautăți plăceri și mângâiere în frumusețea sufletului tău, de ai știut să-l împodobești cu virtuți; îndreptează-ți toate cugetările către nemurire.“ Nu, frate; minutul ce ne rămâne, nu ne poate aduce fericirea.

*

Tu, tânărul mândru, îndeletnicește-te la fapte bune, de voești să petreci cu cinste viața ta; că de te vei trândăvi în zădărnicii, de vei lucra răul, de vei îmbrățișa zavistia, cum oare te vei mângâia la bătrânețe, când natura se va îmbrăca cu vestminte jalnice pentru tine? Lacrămile nenorocitelor jertfe ale asupririlor tale, vor năvăli asupra-ți ca niște pâraie de sânge, și te vor înnece cu amărăciuni: apoi cugetul, pe care făcător de rele nu bate? Numai virtutea înfrumusețează viața omului și-l face să pășească măreț și vesel spre moarte, de care nu se teme, ci mai vârtos o dorește ca un mijloc de a intra în limanul statorniciei și adevăratei fericiri. Moartea este grozavă numai pentru cei ce lucrează răul.

*

Ajută-mă, Narciso, ajută-mă să mă impac cu moartea, să deslipesc inima mea de amăgirile vieții, ce nu mă vor însoți în mormânt. Înainte încă de a mă trimite jalnicul clopot să îmbogățesc pământul cu țărâna mea, doresc ca moartea să găsească toate legăturile, ce mă robiseră lumii, sfărâmate de mine însumi, și coasa ei să aibă a tăia numai firul zilelor mele. Când mă vei vedea adormit pe malul prăpastiei, vino îndată de mă deș-

teaptă, ca să fiu pururea gata a primi moartea, care a luat dela natură porunca plecării mele, și mă mai îngăduie un minut.

*

Când îmi întorc ochii înapoi ca să privesc nemărginitul lanț al anilor mei celor viețuiți, și nu văd atâtea ființe, care, mai tinere, mai tari și mai înțelepte decât mine, puteau să nădăjduiască o viață fericită și îndelungată, nu pot crede că încă trăiesc. Dar ce zic? Au doară trăiesc? Ah! nu; călătoria mea am săvârșit-o pe deplin; puterile atât trupești cât și sufletești au pierit; ființa mea se desface și se scurge sub sarcina bătrânețelor și a boalelor; așadar rămâne să-mi săvârșesc moartea, și să mai pățimesc odată ceea ce am pățimit în toate minutele vieții mele. Moartea va fi ea un fenomen nou pentru mine obișnuit a o privi deaproape? Născând, noi începem a muri; cu cât omul crește, cu atâta și viața se micșorează, întocmai ca făclia ce se topește arzând.

*

Aud glasul tău, prea puternice Împărate al vieții și al morții! Soare nemuritor al naturii! O tu care din sânul întunerecului m'ai scos la lumină, și mi-ai asvârlit o rază a nemuririi tale, tu mi-ai dat ființa ca să fiu fericit. Acum mă chemi pe țărături necunoscute; mă supui cu bucurie și mă dau cu totul în brațele tale; în tine voesc să trăiesc, căci tu însuși ești fericirea: numai umbra ei am aflat pe pământ: viața și moartea sunt deopotrivă zadarnice.

*

Sufletul îngropat de viu în trupul nostru ca într'un mormânt, de-abia poate să zărească adevărul prin grosimea simțirilor noastre; moartea sfărâmă trupul, sloboade sufletul din temnița sa, risipește norii ce-l întu-

neca, îl scoate la lumină, și-i dă aripi ca să zboare
cătră nemurire; chinurile morții nu le simțim, iar re-
lelor vieții și chiar înțelepciunea este supusă.

Dar ce, vei zice? Omenirea nu are dreptate a se
teme de moarte? Drumul ei este presărat cu dărâmă-
turile omenirii: nimic nu e sfânt pentru dânsa; bogăție...
putere... mărire... toate se calcă de picioarele ei.
Mărturisesc cu adevărat că moartea smerește pe răs-
boinici, pe împărați; dar nu vezi tu cum plutește vir-
tutea și fapta bună?

*

O moarte! în sfârșit tu biruești; fie dar binecuvân-
tată venirea ta! Bătrânețele și boalele, grozavii tăi pre-
vestitori, mă înștiințează că nu ești departe, și desleagă
legăturile ce-mi țineau viața. Încă o zi, și... dar ce?
Mângăitorul clopot pentru mine începe a răsună și a
adună prietenii ce-mi mai rămân; ei se gătesc a vărsă
lacrimi, dar cuvântul, mai înțelept decât dânsii, îmi zice
să mă bucur, și să mă încoronez chiar de acum cu co-
roana triumfului.

Of!... cu câtă bucurie și mulțămire voiu da vâ-
nturilor această țărână ce de-abia târăsc, până când che-
mându-o de iznoavă din sânul elementurilor și al pră-
pastiilor naturii, mă voiu îmbracă iarăș cu dânsa ca să
înviez întru viața vecinicieii! Atunci se vor sfârși toate
chinurile mele, și tu, o moarte, îmi vei plăti atunci
toate asupririle tale.

Nu, moarte, nu mă tem de tine! am făcut binele
ce mi-a fost prin putință; cugetul nu mă muștră; nici
o ființă nu poate avea dreptate a se plânge de mine;
de mă vei săgeta, voiu cădea, dar îndată mă voiu și
înălța: când tu sdrobești lanțurile, ce robesc pe om chi-
nurilor, îl slobozi, îl faci împărat și stăpân al cerurilor!

Noaptea a șasea.

Întristarea și nenorocirea.

Ști tu, Lorento, ce prețuește un suspin... o lacrămă! te-ai îndeletnicit tu vreodată la filozofia lacrămiilor, care nu se învață prin școale? Știința nu săvârșește înțelepciunea. Cât de vrednice de jale sunt nesățioasele acele dhuri, cari, grămădind în mintea lor ideile altora făr' a se folosi de dănsese, și hrănind moștenirea streinului făr' a o întrebuiță la al său măcar bine în parte, socotesc că și-au făcut o comoară neprețuită și destoinică de a le ușură chinurile.

*

O întristare! tu ești școala cea adevărată a omenirii; prin tine ne desăvârșim; tu curgând acum în inima mea mai dulce decât nectarul, și umplându-mi ființa cu blânda liniștire a patimilor sfâșietoare, imi adormi chinurile, înalți cugetul meu cătră prea milostivul Părinte, și mă desveți de otrăvitoarea suflare a plăcerilor lumii.

*

Nenorocirile sunt prietenii noștri cei mai buni. Tân-guioasa întristare ne face destoinici a cunoaște adevăruri, pe care amăgitoarea strălucire a fericirii le acoperiă cu întunecosul văl al plăcerilor; așa noaptea, stingând

flacăra zilei, arată mai luminoase stelele, ce se întunecă de soare.

*

Vremea petrecută în nenorociri este timpul virtuții. Când săgetătoarea durere sfâșie sufletul, înțelepciunea vine zâmbind și varsă mântuitorul ei balsam pe inimile noastre obosite de lacrimi, precum fierul plugului despică umedul pământ înainte de a-i depune în sânul nădejdea anului. O Narciso! eu nu încetez de a binecuvânta întristarea într'ale căreia brațe m'a așezat aducerea aminte de tine. Voiu pune o dajdie pe chinurile mele, și roditoarele mele lacrimi mă vor îmbogăți; voiu adună de pe câmpul durerii cugetări mântuitoare, cu care voiu împletî o cunună de flori elese ca să-ți împodobesc mormântul, cunună pe care chiar vremea nu va putea în veci să o vestejească. Departe . . . departe de mine acele inimi de piatră, care sug sângele sărmanului și se bucură pentru nenorocirea deaproapelui! mâne... poate chiar într'acest minut paharul vieții se deșartă pentru voi! . . . și atunci? . . . Atunci focul cel nestins vă așteaptă fără nădejde de iertare.

*

Mândria varsă și ea lacrimi, dar numai ca să se împărtășească din slava mortului, zicând: „Răposatul eră un bărbat foarte însemnat, și mă avea de prieten adevărat“: laudă pe cel ce acum jace în mormânt și nu poate să se împotrivească ziselor lor, ca să fie și ei lăudați de cei ce plâng din toată inima: nu cunosc, ticăloșii, că numai mormântul făcătorilor de bine se adapă cu lacrămile adevăratei tânguiri.

*

Vezi, frate, pe acest părinte care a pierdut pe iubita sa soție, ce îi îndulciă vieața, pe fiii săi, nădejdea

și sprijinirea bătrânețele sale; vezi-l cum varsă lacrimi amare! vezi pe această văduvă încunjurată de frageda și nevinovata ei familie, cum îi saltă pieptul de oftări, ce căutături de desnădăjduire asvârle asupra mormântului soțului ei, cum cade în genunchi și se roagă cu mâinile întinse la cer, ca să o cufunde împreună cu rodul dragostei ei în vecinica noapte, și să o împreune cu cel nedespărțit! vezi pe acești copilași sârmani strigând: „tată . . . tată . . . pâine! . . .“ tata zace în mormânt, și pâine nu este.

Vezi pe acest trist și lăcrămând popor, jelind în văduvitul scaun, și desnădăjduit că a pierdut pe obștescul părinte! O fericiților oblăduitori, pentru a cărora moarte supușii se tânguesc cu inimă curată și trimit la scaunul nemitarnicului Judecător lacrămile lor ca o tămâie mijlocitoare, iar nu se veselesc că au scăpat de sălbatica fiară, ce îi ținea înfășurați în lanțurile robiei: lacrămile cu care întristarea naționalei familii vă adapă țărâna, sunt lauda cea mai înălțată și vrednică a vă asemăna cu Ziditorul a toate. Faceți dar fericiți, de voiți să fiți fericiți și binecuvântați și trăind și după moarte.

*

Aud invitătorul sunet al trâmbiței rășboinice; toată tabăra se mișcă; ostașii asvârle scânteie de foc din învâpăiații lor ochi; caii rânchează; armele lovindu-se săvârșesc armonia cea mai amăgitoare și dulce; vitejii ostași trimitând cântările lor către vecinicul Părinte, strigă: „fi-ne, Doamne, spre ajutor! patria asuprită cere răsbunare . . . și răsbunare grozavă: să biruim dar, fraților, sau să murim cu cinste. „Da, adaogă înfocata căpetenie, să biruim sau să murim cu cinste; scoateți săbiile; încrucișați-le pe acest al patriei jertfelnic, și jurați să ne întorcem încoronați cu slavă nemuritoare, sau cu armele

în mână să pierim ca niște voinici, săturați de sângele vrăjmașului și de pildă vecinică slujind compatrioților noștri. La arme!... la arme!... Această jertfă când se face pentru binele omenirii, este primită și plăcută lui Dumnezeu; căci zidind pe om, i-a dat și putere de a scăpa de tot felul de asupriri, și strașnic i-a poruncit să nu sufere alt jug decât pe al legilor.

Dar... of!... omenirea se înarmează ea totdeauna pentru dobândirea drepturilor celor pierdute? Nu; viclesugul și zavistia, subțire numire de diplomatică, pun armele în mâinile unor nevinovați ca să ucigă pe alți nevinovați, și înneacă fața acestui ticălos pământ cu râuri de sânge. Când o să cunoașteți că două palme de pământ mai mult nu ne aduce fericirea, care stă în dragostea frățască, în lucrarea dreptății și în năravuri laudate! Vedeți cum au pierit împreună cu numele lor asupritorii popoarelor. Mergeți dar, apărătorilor, mergeți, în ceasurile de odihnă la mormântul prietenilor și al părinților voștri, și acolo sfătuiți-vă cu întristarea și nenorocirea asupra datoriilor acelora, cari îndrăznesc a se însărcina cu cărma apărării, socotindu-o de ușoară; numai acolo puteți afla adevărul.

*

Omul este răspunzător pentru nenorocirile sale. Aceia, pe cari noi îi numim nenorociți, sunt ființe alese spre a fi pregătite cătră virtute. Da! din toate darurile cerului, cele mai scumpe și folositoare pentru mine sunt săgețile ce mi-au sfâșiat inima. Omule! fii dar mândru pentru lacrămile tale; printr'însele desfrânarea se strecoară; printr'însele vei dobândi virtutea.

*

Nu este vrednică de mângăiere țărânoasa ființă care, în întristarea sa, se răsvrătește împotriva Ziditorului și

se plânge pentru relele vieții. Un părinte îndurător poruncește fiilor săi să facă, sau să se ferească de unele lucruri, făr' de a dă cuvânt pentru poruncile sale. De se vor supune, vor fi fericiți; iar într'alt chip, ei sunt răspunzători pentru chinurile lor. Nu, stăpâne, nu voiu ridică în veci glasul meu împotriva-ți; te binecuvântez și chiar pentru strășnicia ta; îți mulțămesc, cu lacrimi pe ochi, pentru moartea iubitei mele Lucii, că a scăpat de chinuri, și mă bucur văzând că și eu sunt aproape a păși stavila, ce-mi va deschide porțile vecinicii. Urgia ta tună asupra-mi ca să-mi dea veste, că trăsnetul poate să cadă pe capul meu; brațul tău atingându-mă mă întărește, și ceeace lumea numește mânie din parte-ți, eu o socotesc facere de bine. Iartă-mă dar de mă voiu fi mahnit vreodată pentru necazurile mele.

*

Cum? Necazuri!... ele nu vin dela tine, ci dela om. Noi suntem uneltitorii chinurilor noastre; pătimim din pricina desfrânării, a rătăcirilor și a nebuniilor după care alergăm cu râvnă infocată, și apoi îndrăznim a pârî natura... sfânta natură!

*

Fericirea acopere virtutea cu un vâl mincinos; nenorocirea fărâcă acest vâl, și virtutea răsare măreață. Bucuria ce se naște din trufia măririlor, este trecătoare ca zâmbirea amăgitoarei soarte; iar bucuria omului în nenorocire înalță și întărește sufletul.

*

Câtă orbire la om a-și pierde nenorocirile sale făr' a se folosi de dănsese, când dimpotrivă ar trebui să le socotească drept învățătură! A! fie ca Împăratul a toate să nu dea pe prietenul meu în brațele fericirei, până a nu-l face să treacă prin școala necazurilor.

Întristare! nenorocire! sufletul și inima mea se deschid ca să vă primească; veniți dar; îmbogățiți-mă cu mântuitoarele voastre învățături. Aceste mângăitoare pentru mine morminte îmi slujesc drept lăcaș; aci se mărginește nenorocirea, iar tu, o iubită întristare, mai hrănește sufletul meu până când nemilostiva ursită se va milostivi a-mi tăia așa vieții, ca să dau înapoi țărânei ceea ce am primit împrumut dela dânsa, și să sbor la scaunul tatălui meu. Dar... of! somnul... dulcele somn mă stăpânește!... iată mormântul Lucii, să-mi razim capul pe dânsul!... Fie, Doamne, această adormire cea de pe urmă... vecinica... adormire!...

Noaptea a șaptea.

Mângâierea.

În mijlocul întunecului, sufletul meu cuprins de religioasa groază a tăcerii, și mângâiat prin cugetarea adevărurilor celor înalte, a trecut pe nesimțite dela chinuri la pace. Muza mea s'a înălțat mai pe sus de spațiile, unde sbor întristătoarele pasări ale nopții. Dorind a sosi într'un orizon nemărginit, a petrecut înflăcăratele hotare ale universului. Dar ce folosește îndrăznețul sbor al fantaziei, dacă inima se târăște pe pământ? Virtutea nu are mai puțini lingușitori decât vrăjmași, lesne este a o lăudă, dar anevoie a o lucră. Prietene, nu te măr-gini numai la cuvinte, ci laudă-o prin fapte.

*

Am deschis înaintea ochilor tăi cartea naturei: am petrecut înainte-ți fețele cele mai luminoase; am cercat să interesez simțirile tale, să trag urechea ta, ca să vâd adevărul în inima ta. Nu socoti, că aceste învățături vin dela mine; cântările mele nu sunt alt decât răsunetul glasului naturei. Ea îți strigă neîncetat: „Pune un Dumnezeu mai pe sus de mine. El acopere cu căutătura sa și cu apărătoarele-i aripi toate ființele; el mă însărcinează a vesti legile lui; el varsă asupra-le fericirea. Omul cel mai vinovat poate să se dea cu bună credință

în brațele lui; în veci el nu lapădă pe cel slab, care cere ajutor; el este scăparea nenorocitului, care caută pacea într'al lui sân. Ori care vor fi felurile și puterile osebiților locuitori ai globurilor acestora, cu care eu sunt împodobită, pretutindenea virtutea este temelul fericirii lor: după ce trece vremea osândeii, ea îi întoarce la ziditorul lor, care le plătește ostenelele cu îmbelșugare. Aducerea aminte de chinurile cele trecute crește sentimentul fericirii lor, care începe ca să nu se mai sfârșească“. Câtă dulcețată aduce în inima omului această nădejde! ea este potrivită cu vrednicia lui, poate singură să împlinească poftele noastre, să mulțamească patimile și cuvântul nostru.

Dar zadarnicile tale averi ce fericire oare îți aduc? Orbesc sufletul tău și turbură liniștea ta, târînd după dânsule numai chinuri și dureri. Asvârlit din ticăloșie în ticăloșie, după ce ai fost vreo câțiva ani batjocura sorții, rămâi fără mângăiere... fără ajutor, și desnădăjduirea te așteaptă la minutul cel de pe urmă.

*

Pământul, întorcând emisferul său dela fața soarelui, cufundă pe locuitorii săi în întunec; singuratica noapte este îmbrăcată cu jale; împrejurul ei universul se acopere cu un văl de moarte, și toată natura este întristată. Asemenea și încă mai adânc este întunecul, în care cade sufletul depărtându-se de Dumnezeu. Nestatornic și tremurând întru întunec, el voește să prindă umbre pe care le socotește de fericire, și găsește necazuri; cu cât se nevoește mai mult, cu atâta și relele se immulțesc; această stare ajunge a-i fi nesuferită; nădejdea îl părăsește; atunci el chiamă spre ajutor moartea... nimicul.

Înzadar omul desfrânat arată pe fruntea sa o trufie

fățarnică; inzadar voește să ne înșele cu o liniștire prefăcută. Eu am sfărâmat vâlul cu care inima lui se înfășură, și l-am văzut rușinându-se de sine însuș, să se desprețuească în taină, neputând să înnece glasul cugetului.

*

N'a fost muritor, care să nu fi mărturisit la grozavul ceas, în care omul nu mai minte, că toate cel-au amăgit pe teatrul vieții, au fost zadarnice. Tu, frate, gândește precum se gândesc cei ce sunt aproape a-și da duhul, și lasă pe desmetici, trufași și trândavi să soarbă din veninosul pahar al bucuriei, care le gătește dureri vecinice; lasă-i să alerge după bogății, după putere și după slavă, și să numească nebun pe înțeleptul, care caută bucuriile cele temeinice. Câtă mirare trebuie să cuprindă un suflet, care fugind din morminte, privește adevărul descoperindu-se înainte-i, și asvârlind o căutătură spre oameni, îi vede nevoindu-se a se înșelă asupra neapăratei trebuințe de a muri! Asemenea ne vom miră și noi toți, când vremelnicul privilegiu al vieții luându-ni-se, răsbunătorul cuget va veni să pedepsească sufletul pentru reaua întrebuintare a zilelor noastre. Câtă osândă pentru noi a vedea adevărul, atâta vreme lăpădat și hulit, să răsară înaintea noastră, să ne imputeze nălucirile noastre, și să cheme vecinicia ca să-și ia răsbunarea. Să ne grăbim dar a îmbrățișa înțelepciunea. Omule! Ziditorul tău te-a făcut stăpân a-ți alege nenocirea sau fericirea; de te și înșeli une-ori la alegere, îndreptează-ți faptele prin cercare.

*

Nu, Lorent, tu nu vei uita datoriile tale, dacă cuvântul are vreo putere asupra omului, și de ai simțit vreo dulceață într'aceste versuri scrise la lumina stelelor,

când tăcerea se odihniă pe buzele muritorilor, și somnul chinuîă sufletul lor cu visuri sperioase. Ascultă cea de pe urmă a mea rugăciune.

„În numele acestei tăceri, însușire a morții; în numele acestui întunec, scăparea făcătorilor de rele; în numele acestui vâl de moarte întins peste lumea adormită; în numele acestor mărețe și de toată smerenia vrednice obiecte, ce noaptea infățișează simțirilor și gândirei; în numele acestor nemuritoare și în umbră tremurătoare focuri, tălmaci muți și luminoși ai Dumnezeirei; în numele tuturor acestor împărății dărăpănate și a acestor vestiți monarhi asvârliți din vârful mării în noaptea mormintelor, tristă prevestire amenințătoare și pentru monarhii cei vii; în numele mulțimei ființelor ce au pierit dela cel dintâiu om până într'acest ceas: în numele jalnicilor acestor clopote, care cu întristătorul lor sunet chiamă în întunecoasa împărăție mulțimea oamenilor, ce într'acest minut își dau sfârșitul și îți strigă că peste puțin vei merge după dânșii; în numele acestor morminte grămădite unu peste altul, a acestor singuratiche candelă ce de-abia lucesc asupra mormintelor împărățiilor făr' de a-i folosi; în sfârșit în numele grozavei acei zile, în care vinovații vor primi vecinica lor osândă, și bunii răsplătirea lor; în care luna se va înneacă în sânge, cerurile se vor surpă, stelele se vor stinge, și trăsnetul va vesti al lumii grozav sfârșit... Of! Lorenț... în numele acestui al doilea haos și a vecinicii acestei nopți, te jur, rate, a fi virtuos.

*

Nimic nu mai sunt dator lui Filandru; câte mi-a spus murind, le-am împărtășit prietenului său. Așa datoria mea am săvârșit-o; rămâne acum a face și tu pe a ta, și a împlini dieta lui Finlandru și voința cerului. Lumea așteaptă dela tine o purtare cinstită. Tu ai un

fiu, a căruia fericire stă în mâna ta. Pilda are mare pornire asupra oamenilor, iar mai vătos pilda părintelui asupra fiului; răul se învață mai lesne decât bunul; ghimpii desfrânării vin la urmă, iar ai virtuții la început: când părintele este desfrânat, fiul va fi negreșit ticălos. Fii dar cu luare aminte a-l învăța prin fapte bune, iar nu cu cuvinte numai, ca să nu-l silești a te blestemă într'o zi, pentrucă i-ai dat ființa.

*

Mângăiere! . . . of! dulce mângăiere, adoarme-mi chinurile! . . . pe sărman am ajutat; am miluit pe cel sărac; nici odată n'am cugetat răul altuia; stăpânitorilor am grăit adevărul; pentru slava patriei am înălțat glasul meu; cugetul nu mă mustră. Dar ce! sufletul meu se liniștește; inima nu se mai sfâșie de patimi otrăvitoare: ah! mângăiere, simt mântuitorul tău balsam. Numai făcătorii de bine te pot purta în sânu-le. Ce alt este mângăierea decât răsplătirea, ce cugetul face omului pentru o faptă bună?

*

Peste puțină vreme acești ochi ce încă sunt deschiși, nu vor mai vedea soarele, cu toate că noaptea va urmă a se cobori și aurora*) a se sul pe cumpăna zilelor. Of! stăpâne: milostivește-te atunci . . . milostivește-te a-mi iertă greșalele și . . . chiar rătăcirile, și las cu jurământ ca pe mormântul meu să se scrie acest adevăr: „Numai fapta bună aduce mângăiere omului; numai în tine se află fericirea cea desăvârșită.“

*

O noapte! . . . iubită noapte! sărutare! umbrele tale nu mă mai împresoară; o viață nouă mă așteaptă. Încă

*) Aurora este ivirea zilei, zorile.

de acum sufletul saltă de bucurie. O suflete al meu! să ne gătim a începe vecinica călătorie; virtutea fie povăţuitorul nostru, şi răsplătirea o vom primi dela dreptul Judecător.

*

Dulce somn! vino: întinde blândeşte-ţi aripi peste aceşti ochi obosiţi de lacrimi. Lasă . . . părăseşte strălucitoarele curţi şi auritele lăcaşuri celor ce nici vreun bine au lucrat în viaţa lor, nici pot să te preţuească. Mergi de odihneşte pe muncitor şi pe cei nenorociţi, cari numai dela tine aşteaptă uşurare la chinurile lor. Şi eu, ca un nenorocit, te chem pentru un minut numai să adormi ţărânosul meu trup, până când sufletul va lua sborul său cătră nemurire, unde mă aşteaptă răsplătirea durerilor mele, ce cu tăcere am suferit, lucrând binele şi ferindu-mă de răutate. Of! cum aş dormi! . . . simţirile încep a adormi! . . . ce linişte în toată fiinţa mea! . . . Lucio! Filandre! . . . Narciso! . . . cu voi să trăesc!! . . . lume . . . viaţă . . . plăceri . . . necazuri . . . şi . . . chiar . . . tu . . . nădejde! . . . sărutare!!!!

Noaptea a opta.

A doua venire.

Eu voesc a cânta fatala deschidere a cărții vecinicii, strălucitoarele lăcașuri ale îngerilor și ale dreptilor, grozava soarte a celor vinovați, spăimântătoarea sălășuire a chinurilor și a relelor. Aceasta este cea de pe urmă și cea mai mare sânguință a muncii mele; acum trebuie să sboare la cea mai înaltă treaptă a slavei sale, sau să rămâie în veci cufundată întru întunecul uitării. Dar, văzându-se aproape de sfârșitul carierei sale, se însuflețește, se înflăcărează, se sue mai pe sus de stele. În repedele ei sbor, vede universul micșorându-se, soarele depărtându-se și stingându-se, globurile surpându-se. Vederea ei ostenită de noua strălucire a cerurilor, abia poate suferi lumina lor. Ea ascultă ale arhanghelilor veșele și umilitoare cântări ale cărora sunete se repetează și se prelungesc în toată natura.

*

Uneori mii de trâmbițe răsună deodată, alteori o adâncă tăcere împărătește peste tot. Îngerii și oamenii stau muți și nemiscați. Grozavul și nepărtinitorul Judecător, așezându-se pe scaunul vecinicii sale mai pe sus de toți, plimbă căutăturile sale împrejurul-i. Cerurile sunt pline de strălucirea slavei sale. Atunci pune mâna pe fatala carte, ce Serafimii țin înainte-i, rupe pecetea, și

deodată se aude un suspin obștesc. „O suflete al meu, fi-vei și tu trecut într'însa?”

*

S'a dat porunca și mulțimea oamenilor se împarte în două cete. Vezi la stânga cum întristarea și spaima posomorăsc chipurile: un ce mai pe sus de moarte par' că ar fi întipărit pe trăsurile lor. Vezi în ce chinuri spăimântătoare își lovesc sânul și întorc a lor uimită vedere. Ochiul lor se învârtesc rătăciți și vădesc cele din lăuntru pătimiri ale sufletului; durerea se arată în toată mișcarea. Vezi desnădăjduitele lor căutături; ascultă obositoarele gemete, ce din vreme în vreme scot din piepturile lor. Cetitorule, de ești vinovat, nu căută icoana acestui grozav minut în trista mea povestire, ci în inima ta.

*

De ai vedea tată, mamă, frate, o soție iubită, și pe toți cei mai de aproape tovarăși ai vieții tale, despărțiți de tine pentru totdeauna, iar pe tine rămâind singur și nenorocit, ce n'ai da atunci ca să răscumperi o zi, un ceas, un minut măcar din vremea, ce a pierit? Dar nu! mai bine nădăjdueste a putea înapoia cursul râurilor, a opri viscolile vânturilor și chiar cursul soarelui, decât a dobândi un asemenea minut.

*

Vezi la dreapta ce chipuri liniștite și dulci! cum chiar icoana Ziditorului se vede zugrăvită în trăsurile lor! ce fețe voioase! ce ochi scânteind de o strălucire nemuritoare! ce aer triumfător! nobila și trufașă lor căutătură îndrăznește a se ațintă pe scaunul nepărtinitorului Judecător, și a sprijini amenințătoarea căutătură a mâniei sale. O, slavă a dreptului! acestea sunt acele forme

de lut, cari se prefăcuseră în țărână? Dar încă se zăresc pe fruntea lor oarecare ușoare trăsuri de temere și de turburare.

*

Acum că familia lui Adam, dela cel dintâiu până la cel de pe urmă al său strănepot, s'a adunat în două osebite cete, după ale fiecăruia bune sau rele fapte, ridicăți ochii, voi cari vă chinuiți vieața spre a vă face slăviți, și cunoașteți ce este mărirea omenească; căutați urmele acestei slave, a tuturor izbânzilor cu care s'a împovărat istoria. Cei ce au întemeiat cete, au luat sau au dat coroane, au numit națiile cu al lor nume, au adunat subț a lor stăpânire împărății strălucitoare, au umplut văile, au surpat munți, au însemnat râurilor drumul cursului lor, au supus oceanul la biruitoarele lor flote, toți sunt aci amestecați fără osebite. Adevăr ce ar trebui să se scrie pe palaturile îngâmfăților stăpânitori ai pământului.

*

Acest ceas asupra căruia cel Atotputernic are căutăturile sale ațintite din vecinicie, pentru care s'a zidit lumea, s'au prehotărit toate întâmplările ei prin revărsarea celor bune și a celor rele, prin schimbarea, păstrarea sau răsturnarea tronurilor lumii, și în sfârșit prin nestatornica statornicire a împărăției pământului în mâinile unei nenumărate mulțimi de stăpânitori, cari din vârful mării lor ca fumul au pierit; acest ceas grozav a sosit.

*

Privește în sus și vezi lăcașul fericirii arătându-se întru toată a sa strălucire: această zi este mai luminoasă decât aceea întru care porțile vecinicii se deschiseră fiului celui vecinic, când supuind întunecoasa împărăție a nopții, și împovărat cu triumfuri, petrecu văzduhul

și fû primit biruitor întru armonioasele binecuvântări ale îngerilor.

*

Aruncă-ți ochii în jos și vezi lăcașul durerii, unde întunerec se grămădește peste întunerec, unde pedepsele și caznele se înmulțesc și se feluresc neconținut. Vezi în mijloc o mare întinsă și adâncă de pucioasă, ale cărei valuri arzătoare se ridică ca să înghită și să mistuească prada lor. La această spăimântătoare priveliște cei aleși, chiar în sânul fericirii lor, nu se pot apăra de un sentiment de cutremur și se îndeasă împrejurul tronului celui vecinic.

*

Acest fel este șena întru care nădejdiile și temerile muritorilor cumpănindu-se în cumpăna vecinicii se vor hotări pentru totdeauna. Cine va îndrăzni să urmeze această descriere? . . . Eu simt condeiul tremurând și căzând din amortițele mele mâni; tot trupul mi se înfiorează; universul se răstoarnă . . . pierd din 'naintea ochilor mei. Ce cutremur! Văd pe preainaltul Judecător posomorind mânioasele sale căutături. Toată gătirea vecinicilor munci stă față înainte-mi; sângele se îngheață și se oprește, sufletul meu cuprins de spaimă se nevoește a-și părăsi țărânoasa temniță; singura idee a acestor chinuri mă doboară.

*

„A! care mână cumplită, va strigă atunci vinovatul, care mână a sfărâmat stavila mormântului unde mă odihneam în pace și nesimțire? O moarte nemilostivă! scăparea ce aflasem în sânul tău, au fost trecătoare; tu m'ai odihnit un minut în muta ta împărăție, ca să mă dai mâniei unui Dumnezeu răsbunător. Cuprins de flăcări, nu-mi mai rămâne glas decât ca să scot dintr'acest ticălos piept strigări de durere; învăpăiații mei ochi

nu vor vedea altă lumină decât pe a acestui foc nestins, ce mă arde făr' de a mă topi.

Toate puterile atât trupești cât și înțelegătoare, cu care cerul mă înzestrase pentru a mea fericire, sentimentul, cuvântul, aducerea aminte, toate acum se scoală asupra-mi, mă răsboesc și se unesc ca să mă chinuească. O! această ființă mi-se va fi dat oare ca să pățimesc întru vecie! cum! nici o mângâiere, nici o ușurare, nici o rază măcar de nădejde nu va mai luci pentru mine în vreo parte a cerurilor! acest Dumnezeu atât de făcător de bine nu mai stăpânește într'insele?

Nu, nu! . . . O glas spăimântător, care asvârli gândirea-mi într'o prăpastie fără margini! de nu m'aș fi născut, nu aș fi fost acum vinovat, nici nenorocit în vecie. Pentru ce nu m'a lăsat să cresc numărul ființelor celor nesimțitoare, să fiu vreo undă a vreunui râu sau o floare de câmp? Doamne mult milostive, pentru ce m'ai deșteptat din sânul întunecului și al țărâniei unde mă odihneam, ca să mă pedepsești cu văpaia mâniei tale? Ce trebuință eră să mă faci după a ta asemănare, de vreme ce m'ai osândit să petrec vecia în dureri? Dobitoacele sunt mai fericite; ele se nasc, trăesc și pier pentru totdeauna. Osânda s'a hotărît numai pentru om.

O Doamne! putea-vei Tu, din sânul unei desăvârșite fericiri, să mă vezi asvârilit într'această prăpastie, și fără milă să mă auzi uneori chemându-Te părinte al meu din mijlocul acestei mări de flacări, alte ori blestemând puterea ta? Pune-vei Tu slava Ta a mă vedea pătimind? De-Ți este lucru plăcut a te răsbună, asvârle trăsnetul, răstoarnă globurile; dar nu întrebuița atotputernicia Ta împotriva unui atoticălos; uită-mă; lasă-mă să mă pierz întru a ta nemărginire, sau să mai mor odată pentru vecie.

Iar împăratul vecinicii le va răspunde: v'am făcut

după asemănarea mea; v'am dat duh din duhul meu; v'am înzestrat cu darul de a cunoaște binele și răul; v'am poruncit să lucrați cu orice jertfă fapta bună, că veți primi răsplătire și în viață și după moarte, și să vă feriți de fapta rea, că veți petrece într-o osândă vecinică. Voi ați cunoscut răul, dar l-ați lucrat împotriva voinței mele și chiar a cugetului vostru.

Duceți-vă dar acum dela mine în focul cel nestins, ce singuri v'ați gătit printr-ale voastre blestemate fapte; că am flămânzit, și nu mi-ați dat să mănânc; am însetat, și nu mi-ați dat să beau; strein am fost, și nu m'ați primit; gol, și nu m'ați îmbrăcat; bolnav și în temniță, și nu m'ați cercetat pe mine; pe aproapele vostru ați pizmuit, averea lui ați răpit, pe cel nevinovat ați năpăstuit și toată nelegiuirea ați săvârșit, hulind și chiar pe mine cel dintâiu tată și ziditor al vostru. Duceți-vă dar acum dela mine în focul cel nestins, ce singuri v'ați gătit.

Dar iată cetele celor într-o vecie fericiți înaintează în triumf și merg să se așeze în lăcașurile dreptilor și să apuce locurile îngerilor celor răsvrațiți împotriva Ziditorului lor și căzuți din a lor vrednicie. Vezi pe cel vecinic căutând asupra-le cu zâmbire și dragoste părintească, primindu-i cu blândețe în sânul său și zicându-le: „V'am făcut după asemănarea mea; v'am dat duh din duhul meu; v'am înzestrat cu darul de a cunoaște binele și răul; v'am poruncit să lucrați cu orice jertfă fapta bună, că veți primi răsplătire și în viață și după moarte, și să vă feriți de fapta rea, că veți petrece într-o osândă vecinică. Voi v'ați străduit a cunoaște fapta bună, și ați lucrat-o după voința mea și după povățuirea cugetului vostru. Veniți dar, blagosloviții mei fii, moșteniți împărăția, care este gătită vouă dela întemeierea lumii; că am flămânzit, și mi-ați dat de-am mâncat; am însetat, și mi-ați dat de-am beut; strein am

fost, și m'ați primit; gol și m'ați îmbrăcat; bolnav, și m'ați cercetat; în temniță, și ați venit la mine; pe aproapele vostru ați sprijinit întru ale sale dureri; averea lui nu ați răpit, pe cel nevinovat ați ocrotit, și tot binele ați făcut fiecare după a sa putință, binecuvântând pururea pe mine cel dintâiu Tată și Ziditor al vostru. Veniți dar, blagosloviții mei fii, moșteniți împărăția, care este gătită vouă dela întemeierea lumii.“

O suflete al meu, vezi, ascultă și cutremură-te! toate sunt trecătoare; numai fapta bună, numai virtutea este mângăierea omului într'această vieată, și pregătire pentru vecie.

Doamne, mai hărăzește-mi un minut, ca să mă pot pocăi prin fapte bune, și să mă fac vrednic a mă înfățișa înaintea-ți la acest ceas grozav, și a fi părtaș al îndurărilor tale.

Bunavestire.

C U V Â N T

AL

EPISCOPULUI MASILION

PENTRU

Ziua întrupării, adică Bunavestire.

Asupra însușirilor Măririi

Domnului nostru Isus Hristos.

„Acesta va fi mare“; Luca, Cap. 1. Stih. 32.

Împărate!

Când oamenii prevestesc pentru un Prinț tânăr că va fi mare, această idee ne face să gândim numai la biruințe și la fericiri vremelnice, așezând viitoarea sa mărire pe nenorociri obștești; încât aceleași semne ce vestesc strălucirea slavei sale, sunt ca un fel de rele prevestiri ce numai ticăloșii făgăduesc lumii.

Dar îngerul nu vestește astăzi Prea sfintei Mariei, că Isus Hristos va fi mare, cu acest fel de zadarnice și întristătoare semne; cuvântarea cerului și a adevărului nu se aseamănă cu rătăcirea și zădărnicia lingușirilor omenesti, și Dumnezeu nu cuvintează ca un om.

Isus Hristos va fi mare, pentru că va fi sfântul și fiul lui Dumnezeu (Luca Cap. 1, stih 35.); pentru că va mântui pe poporul său (Matei, Cap. 1, stih 21.); pentru că împărăției Lui nu va fi sfârșit (Luca, Cap. 1, stih 33).

Acestea sunt însușirile morale ale măririi Sale; o mărire de sfințenie, o mărire de milostivire, o mărire de vecinicie și de îndelungă ținere.

Iată vredniciile sufletești ale măririi cei adevărate. Prinții și cei mari nu trebuie să caute mărirea în înălțimea nașterii, în strălucirea titlurilor și a biruințelor, în nemărginirea puterii și a stăpânirii; ei nu vor fi mari, ca Isus Hristos fără numai pe cât vor fi sfinți, pe cât vor fi folositori popoarelor, și pe cât vieața și împărăția lor vor sluji de pildă, care se va vecinici în toate veacurile, adecă după cât vor avea ca Isus Hristos o mărire de sfințenie, o mărire de milostivire, o mărire de vecinicie și de îndelungă ținere.

Întâia parte.

Vecinicul început al lui Isus Hristos, titlul său de fiul lui Dumnezeu, care este titlul cel temeinic al sfințeniei sale, este asemenea și titlul măririi și al înălțimii sale. Isus Hristos nu se numește mare, pentrucă unii din strămoșii săi au fost împărați și patriarhi, nici pentrucă sângele cel mai înalt curge prin vinele sale, ci este mare, pentrucă este sfântul și fiul celui Preainalt; toată mărirea sa izvorește din sânul lui Dumnezeu, de unde a ieșit, și taina cea mare a vecinicilor sale cărări, care se arată astăzi, va luă toată a sa strălucire din Dumnezeuasca sa naștere.

Toată mărirea noastră purcede dela Dumnezeu. Da! fraților, fălească-se cei mari de a avea ca Isus Hristos, Prinți și Crai între strămoșii lor; dacă toată slava și mărirea lor se mărginește în numele strămoșilor; de nu ai alte virtuți decât titlurile strămoșești; de este trebuință să ne aducem aminte de veacurile cele trecute ca să aflăm pe cei de acum vrednici cinstirei și respectului

nostru, nașterea lor îi micșorează. Cei ce în loc de fapte bune, arată numai un nume deșert, nu gândesc că aducerea aminte a strămoșilor este o ocară pentru dânșii, și istoriile în care se cuprind isprăvile părinților lor; sunt martorii ce-i rușinează. În zadar căutăm pe îmbunătățiții strămoși în nevrednicii lor moștenitori; în zadar întrebăm slăvitul nume ce a rămas după dânșii, să ne spuie virtuțile ce au preamărit odinioară patria; acest colos de slavă, lăsat în moștenire la urmașii plini de trufie, este acum o rușinoasă greutate de ocară și o nimicitoare povară pentru dânșii.

Cu toate acestea cei mai mulți poartă pe fruntea lor mândria strămoșească; numără treptele măririi lor cu veacurile ce au pierit, cu chinuri ce nu sunt vrednici să poarte, cu isprăvi ce ei n'au săvârșit, cu strămoși din care de-abiă o ticăloasă țărână a rămas, cu monumente pe care vremea le-a șters cu totul, și se socotesc mai pe sus decât ceilalți oameni, numai pentru că le-a rămas mai multe surpături a repeziciunii vremii și pot arăta mai multe titluri a zădărniceii lucrurilor omenești, decât ceilalți oameni.

O naștere înaltă este, fără îndoială, un dar strălucit pe care conglăsuirea națiilor în toată vremea a cinstit și a respectat; dar este numai un titlu, iar nu virtute: este o îndemnare spre slavă, dar slava nu se poate moșteni fără fapte bune; este o învățătură de mărire; dar mărire nu se dobândește fără jertfe pentru folosul obștesc: este o moștenire de cinste și de merit; dar această moștenire piere și se stinge în noi, când moștenim numai numele, iar nu și virtuțile ce au strălucit acest nume: așadar dacă nașterea fără virtute este numai un titlu, care neconținut ne dojenește pentru a noastră neînsemnătate. Ce va fi această naștere la scaunul celui Preainalt înaintea căruia mari cu adevărat și temeinice sunt numai

darurile milostivirii și a duhului său, pe care însuș el a așezat în noi?

Deci nașterea noastră de creștini este cel mai slăvit din toate titlurile noastre. Noi ne putem fãli a fi mari numai pentrucă suntem ca Isus Hristos fii ai lui Dumnezeu, și păstrãm nobilitatea și strălucirea unui atât de înalt început. Credința, numai credința înalță pe creștin mai pe sus de împărații și de cei mari ai pãmântului; printr'insa dobândim astăzi toate drepturile lui Isus Hristos; printr'insa patriarhii și toți cei aleși ai veacurilor sunt strămoși ai noștri; printr'insa ne facem moștenitori unei vecinice împărății; printr'insa vom judecã îngeri și oameni; printr'insa în sfârșit, vom vedea o zi la picioarele noastre toate națiile și puterile veacului.

Iată, împărate, care este privilegiul fiilor lui Dumnezeu. De aceea împărații au pus titlul de creștin mai pe sus de toate titlurile, ce înconjoară și innobilează coroana lor; și cel mai sfânt dintre strămoși împărați ai înălțimii tale nu căuta izvorul și începutul măririi sale în numărul orașelor și a satelor supuse apărării sale, ci în singura legătură prin care botezul îl așezase în numărul fiilor lui Dumnezeu. Dar, Sire, nu este îndestul, zice sfântul Ioan, de a avea cineva numele, trebuie să fie creștin și cu fapta. Dacă fiii împăraților, abătându-se din augusta lor naștere, se pornesc la lucruri nimicioare; dacă inima lor se robește iubirii de argint, și gândesc că numai pentru aceasta li s'a dat un scaun și o coroană; dacă socotesc întru nimic a se tăvăli în plăceri rușinoase, și a fi amestecați, prin sentimentele și indeletnicirile lor, cu cele mai proaste ființe; vai! ce ocară pentru numele lor și pentru nația ce așteaptă să vadă întronați asemenea apărători!!!

Asemenea, și încă mai vinovați sunt fiii lui Dumnezeu, care îmbrățisează o viețuire desfrânată. Darul bo-

tezului te-a înălțat mai mult decât slava nașterii tale, cu toate că este din cele mai auguste ale lumii. Prin naștere ești numai un craiu vremelnic; iar darul botezului te face moștenitor unei vecinice împărății: prin cea dintâiu ești fiu de împărat numai; iar prin cea de a doua, fiu al lui Dumnezeu. În toate zilele vedem crescând și desvăluindu-se în sufletul înălțimii tale sentimente și aplecări vrednice de toată lauda; dar zadărnice ar fi toate de nu vei arăta și sentimente de creștin adevărat, adecă de nu vei fi întru toate fiu al lui Dumnezeu.

Așadar, din câte neapărat cere o naștere împărătească, judecă, Sire, ce se cuvine unei nașteri cu totul Dumnezești! dacă fiii împăraților trebuie să fie mai pe sus de ceilalți oameni; dacă cea mai mică, proastă pornire le vatămă cinstea; dacă cea mai mică abatere este o pată neștearsă, care întunecă toată strălucirea nașterii lor; dacă cea mai ușoară nepotrivire de caracter li-se imputează drept vină; dacă trebuie a fi ei mai viteji, mai înțelepți, mai cu măsură, mai dulci, mai blajini, mai cu iubire de omenire decât ceilalți oameni; dacă în sfârșit lumea cere atâtea lucruri dela fiii pământului, ce nu trebuie să ceară Dumnezeu dela fiii cerului! câtă nevinovăție, câtă curățenie de poftă, câtă înălțime de sentimente și a patimilor supunere, câtă desprețuire pentru cele vremelnice! mare cu adevărat trebuie a fi cineva ca să poată ținea nesmintită înălțimea unui atât de înalt început!

Acesta este cel dintâiu caracter al măririi lui Isus Hristos, o mărire de sfințenie.

A doua parte.

„Isus Hristos va fi mare, pentrucă va mântui poporul său“ a doua tărie a măririi sale, adecă o mărire de mi-

lostivire. Isus Hristos se coboară pe pământ numai ca să reverse cu imbelșugare facerile sale de bine asupra oamenilor. Eram sub robie și sub blestem, și el vine să sfărâme lanțurile noastre și să ne sloboadă. Eram vrăjmași ai lui Dumnezeu și depărtați de făgăduințele lui, și el vine să ne împace cu dânsul, și să ne facă concetățeni ai sfinților și fiii unei legături cu totul necunoscute nouă și mântuitoare. Trăiam fără lege, fără societate, fără Dumnezeu în lumea aceasta, și el vine ca să fie legea noastră, adevărul nostru, dreptatea noastră, și să reverse imbelșugarea darurilor și a milostivirii sale peste toată lumea; într'un cuvânt, el vine să reînnoască toată natura, să sfințească pe cei necurați, să întărească pe cei slabi, să mântuiască pe cei pierduți, să împreune pe cei despărțiți. De mărire! căci nu e lucru mai mare decât a putea cineva fi folositor a toatei de obște omeniri.

Această mărire trebuie și sunt datori să dorească împărații, prinții, și toți cei ce au nume de mare: ei nu pot fi mari, decât făcându-se folositori popoarelor, și aducându-le, ca Isus Hristos libertatea, pacea și imbelșugarea.

Zic libertatea, nu aceea care hrănește patimile și destinarea, și care cu atâta mai vârtos este un jug nou și o robie rușinoasă, cu cât buna întocmire a năravurilor este cel dintâiu temelie al fericirii și al statornicirii staturilor. Nu aceea, care sau se răsvrătește împotriva legiuitei stăpâniri, sau voeste să se împărțească cu dânsa cârma statului, și subț pricinuire de îndreptare, să dărapene și să cutropească patria. Fericirea popoarelor se mărginește în buna rândueală și în supunere. Cum se depărtează de acest punct, cârmuirea rămâne fără regulă; turburări, imperecheri și tot felul de nelegiuiri se ivesc îndată, și împărăția clătindu-se din temelile sale, cade în pieire.

Libertatea ce prinții sunt datori popoarelor este, drep-

tatea și strașnica păzire a pravilelor. Ești stăpân al vieții și al averii supușilor tăi; dar nu le poți întrebuința fără numai după pravili. Nu cunoști adevărat decât pe Dumnezeu mai pe sus de tine, dar pravilele trebuie să aibă și mai multă putere. Tu cârmuești o nație liberă și răsboinică, deopotrivă temătoare pentru libertatea și pentru credința sa, și a căreia supunere este neclintită, având de temeiu fireasca ei dragoste cătră stăpânitori. Deși craii săi au deplină putere asupra-i, pentrucă supunerea ei este nemărginită, dar și ei trebuie să pună hotar puterii lor, și cu cât nația se supune cu plăcere și cu desăvârșită jertfire, cu atâta și Craii trebuie să ceară dela dânsa numai ceeace pravilele și obștescul folos poruncesc: căci într'alt chip, în loc de a fi părinți și ocrotitori ai supușilor, ei se fac apăsători și trag asupra-le urgia Dumnezească și blestemul veacurilor.

Puterea augustului strămoș al înălțimii tale asupra nații a fost mai mare decât a tuturor celorlalți împărați; o împărăție îndelungă și slăvită, o statornicire; înalta sa înțelepciune o ținea, și dragostea supușilor nu-i mai punea hotar. Cu toate acestea, el, în multe rânduri, a plecat a sa nemărginită putere înaintea pravilelor, le-a lăsat să hotărască între el și între supușii săi, și a supus cu laudată smerenie interesele sale la ale lor nepărtinitoare porunci.

Așadar, nu cârmuitorul, ci pravila trebuie să împărătească asupra popoarelor. Înălțimea ta ești numai ministrul și cel dintâiu al ei depozitar. El are să reguleze întrebuințarea puterii care, printr'însa, nu este un jug pentru supuși, ci o regulă ce-i povățuește, un ajutor ce-i ocrotește, o părintească priveghere ce nu dobândește supunerea lor decât pentrucă a dobândit de mai 'nainte dragostea lor. Oamenii sunt liberi când numai pravila stăpânește; atunci supunerea lor aducându-le odihnă și siguranță, îi face fericiți; iar patimile, voințele cele ne-

drepte, poftele cele nemăsurate și ambițioase slăbesc puterea prinților, în loc de a o mări; izvorul puterii cărmuitorilor este în inimile supușilor lor, și cu cât ni se par mai neatârnați, cu atâta putem zice cu temei, că pierzând dragostea supușilor, pierd puterea lor cea adevărată.

Am mai zis pacea și îmbelșugarea, care pururea sunt fericitele roduri ale libertății de care am vorbit; și iată bunătățile ce Isus Hristos vine să aducă pământului; el este mare, pentru că este făcătorul de bine al tuturor oamenilor. Da, împărate, trebuie să se facă cineva folositor oamenilor, ca să fie mare în cugetul lor. Recunoștința i-a îndemnat odinioară a îndumnezei pe făcătorii lor de bine; a se închină pământului ce-i hrăniă, soarelui ce-i luminează, prinților milostivi pentru bunătățile lor, precum un zeu, craiu al Cretii, un Osiris craiu al Egiptului, care dăduseră supușilor lor pravile drepte, fuseseră părinți ai popoarelor, făcându-le fericite în toată curgerea împărăției lor.

Trebuie să punem pe oameni în interesele slavei noastre, de voim ca această slavă să fie nemuritoare; și nu-i putem pune decât prin faceri de bine. Talentele cele mari și titlurile ce ne înalță mai pe sus de dânșii, și care nu le pot aduce fericirea, îi întunecă fără de a le însuflă dragoste pentru noi, și îi fac mai mult să ne pizmuească decât să ne cinstească. Iar recunoștința suferă fără mâhnire ca făcătorii noștri de bine să fie mai mari și mai slăviți decât noi.

Nu, împărate, un prinț care are numai virtuți ostășești, nu este sigur de a fi mare și la strănepoți. El a lucrat numai pentru dânsul, și n'a făcut nimic pentru supușii săi, în vreme ce numai popoarele asigură slava și mărirea împăraților. El va putea fi socotit de un rășboinic vestit, dar niciodată nu se va socoti de un stăpânitor mare; el va fi câștigat bătălii, dar nu va fi câș-

tigat inimile supușilor săi; el va fi luat cu arme și vitejie țări streine, dar va fi prăpădit pe ale sale; într'un cuvânt, el va fi cârmuit cu iscusință armile sale, dar va fi apărat foarte rău pe supușii săi.

Iar un stăpânitor care caută slava sa numai în fericirea supușilor săi; care iubește mai mult pacea și liniștea ce singure îi pot face fericiți, decât biruințele ce ar fi fost numai pentru al său în parte folos; care a socotit că comorile sale cele mai scumpe și de dorit sunt inimile supușilor; care prin înțelepciunea legilor și a pil-delor sale a izgonit din statul său nerânduelile, a stârpit răpirile, a păstrat cinstea năravurilor obștești; a silit pe fiecare să stea la locul său și să-și îplinească datoriile, a dărăpănat luxul și desfrânarea ce vatămă și desmembrează împărățiile, mai mult decât războaiele și cele mai cumplite nenorociri; care a întemeiat credința și a făcut mute gurile necredincioșilor; care a privit pe supuși ca niște copii ai săi, și împărăția ca familia sa; și care în sfârșit întrebuițând puterea sa pentru folosul acestei număroase familii, și lăsând pravilele slobode să pedepsească pe vinovat și să ocrotească pe cetățeanul liniștit, a primit adevărul fără mâhnire și a izgonit lingușirea; un asemenea cârmuitor va fi în veci mare, pentru-că e mare în inimile popoarelor.

Părinții vor povesti copiilor lor norocirea ce au avut de a trăi sub un stăpânitor atât de bun; copiii iarăș le vor povesti acestea fiilor lor, și așa acest suvenir păstrat în toată familia din vârstă în vârstă, va ajunge a fi un monument prețios înălțat în sânul supușilor și va vecinică în toate veacurile aducerea aminte a unui cârmuitor atât de bun.

Nu, împărate! statuetele și inscripțiile nu fac pe prinți nemuritori; curând sau târziu ele trebuie să ajungă ticăloasa batjocură a vremii și a nestatorniciei lucrurilor

omenești. Înzadar Roma și Grecia înmulțiseră odinioară icoanele crailor și a Cesarilor lor, și întrebuițaseră toată iscusința meșteșugului, ca să le facă mai scumpe la veacurile viitoare: din toate aceste monumente de-abiă unul singur a ajuns până la noi, și dovedește că: „ceeace este scris pe marmoră și pe tuciu, se șterge cu vremea; iar ceeace este scris în inimă, rămâne în veci“.

A treia parte.

Pentru aceea cel de pe urmă caracter al lui Isus Hristos este îndelunga ținere și vecinicia împărăției sale: (și împărăției lui nu va fi sfârșit). Eră ieri, este astăzi și va fi în toate veacurile; facerile sale de bine vor vecinici împărăția și puterea sa. Oameni din toate vremile îl vor cunoaște și-l vor slăvi ca o a lor căpetenie mântuitoare, și duios părinte care mijlocește la tată-său pentru dânșii: el va fi prințul vecinicii, va împărăți peste toți aleșii cerului, și biserica triumfătoare va fi moștenirea lui. Aceasta este o mărire de vecinicie și de îndelungă ținere.

Și într'adevăr, slava care se sfârșește împreună cu vieața noastră, este trecătoare. Eră dată mai mult titlurilor decât virtuților noastre; eră o strălucire înșelătoare, care încunjură diregătoriile noastre, dar nu izvora din noi înșine; eră rodul rătăcirii și al lingușirii; de aceea nu trebuie să ne mirăm văzându-o pierind împreună cu dânsele. Aceasta este slava celor mai mulți prinți și mari. Astăzi mai cinstesc oamenii țărâna lor și mai adaogă o podoabă zadarnică la zadarnica pompă, cu care i-au însoțit la groapă; dar mânel... mâne... toate le uită, și se rușinează ei singuri de laudele lor. Chiar monumentele pe care sunt scrise, par' că s'ar fi cutremurând și ar dori să se desbrace de această rușinoasă haină. Așa, împărate, lingușirile nu țin mai mult decât eroii lor, și laudele cele vândute sau cumparate, în loc să veciniceze slava

prinților, vecinicează dimpotrivă nimicnicia atât celor ce au putut să le dea, cât și celor ce le-au primit.

Ca să cunoaștem mărirea cea adevărată a stăpânitorilor, trebuie să o căutăm în veacurile ce au venit după dâșii. Cu cât ei se depărtează de noi, cu atâta slavă lor crește și se statornicește, când izvorește din dragostea popoarelor. Întru nimic se socotesc laudele ce se dau stăpânitorilor în vremea stăpânirii lor, dacă aceste laude nu se mai glăsuesc și sub stăpânirile următoare. Aci îi așteaptă nepărtinitoarea posteritate ca să-i coboare dintr'o slavă dobândită cu sâlnicii și lingușiri, sau ca să le-o păstreze ca un rod neprețuit al virtuții lor. Ieși, împărate, ieși din amăgire! trebuie ca vieța unui stăpânitor mare să poată fi arătată de pildă următorilor săi, și împărăția sa să fie izvorul tuturor împărățiilor viitoare. Cu acest chip împărăția lui va fi vecinică ca împărăția lui Isus Hristos (Împărăției lui nu va fi sfârșit).

Împărăția lui David a fost totdeauna pilda împărățiilor celor buni din Iudea, și a ținut până la dărăpănarea Ierusalimului. Au doară numai biruințele singure l-au înălțat la acea treaptă de mărire? Dar și Saul multe biruințe făcuse împotriva Filisteilor și Amalechiților. Nu! slava lui David a răsărit din cucernicia sa, din dragostea cătră popor, din râvna și căldura pentru credința părinților săi, din supunerea cătră Dumnezeu la nenorociri și bântuiri, din umilința la biruințe și la fericire, din smerenia cătră proroci, cari veniau din partea lui Dumnezeu să-i arate datoriile sale și să-i deschidă ochii asupra slăbiciunilor sale; din lacrămile de pocăință cu care a udat scaunul său, ca să spele greșala căderii sale; din înălțarea unui templu măreț la Dumnezeu părinților săi; din îngrijirea ce a avut de a însuflă fiului său Solomon învățături de virtute și de înțelepciune, și în

sfârșit din buna rânduială și din dreptatea pravilelor, ce a așezat în tot Izrael.

Iată, împărate, mărirea după care trebuie să alergi. Împărătește cu chip, încât împărăția ta să poată fi vecinică și nu numai să-ți asigureze împărăția cea nemuritoare a fiilor lui Dumnezeu, ci încă în toate veacurile următoare să te arate prinților, moștenitorilor tăi ca o pildă.

Numai biruințele nu te vor face mare; ci dragostea pentru popor, credința cătră Dumnezeu, râvna și căldura pentru întemeierea religiei, și indeletnicirea spre fericirea supușilor, vor face ca împărăția ta să ție locul cel mai frumos în istoria neamurilor, și să fie pilda tuturor împărățiilor viitoare.

Iubește, împărate, iubește-ți poporul; ah! fie ca aceste cuvinte, de atâtea ori grăite într'acest jertfelnic, să se tipărească adânc în inimă-ți pentru mărirea ta și fericirea supușilor. Fii milos, iubitor de oameni, primitor, simțitor la ticăloșiile lor, și compătimitor la trebuințele lor; atunci vei fi mare, și cât va ținea această împărăție, supușii nu te vor uita. Dumnezeu te-a așezat cârmuitor asupra unei nații, care iubește cu înfocare pe cârmuitorii săi, când și aceștia o iubesc pe dânsa. Într'o împărăție unde oamenii se nasc, ca să zic așa, supuși buni, trebuie ca și craii să se nască cârmuitori buni. Încă de acum vezi cum inimile lor aleargă după tine. Ascultă, împărate, cu mare luare aminte: dragostea nu se poate plăti decât iarăș cu dragoste, și tu nu ești vrednic a te iubi supușii tăi, de nu-i vei iubi din tot sufletul.

Nu mai este altă slavă pentru cârmuitori; mărirea lor stă toată în dragostea supușilor, care din veac în veac vecinizează aducerea aminte a prinților celor buni,

și of! ce slavă frumoasă pentru un stăpânitor al împărăției și chiar după moarte-i în inimile supușilor săi a fi încredințat, că în toată vremea viitoare popoarele sau se vor măhni pentrucă nu au trăit sub a sa împărăție, sau se vor bucură de a avea un stăpânitor asemenea lui! ce slavă pentru un cârmuitor de a face pe oameni să zică pentru dânsul în toate veacurile, precum împărăteasa de Sava zicea de Solomon: „Feriți cei care l-au văzut și au trăit sub dulceața legilor și a împărăției sale! fericit veacul care a arătat pământului un stăpânitor atât de bun! fericite orașele și câmpiile, care au văzut să înflorească sub a sa împărăție, îmbelsugarea, pacea, veselia, dreptatea, și nevinovăția veacurilor celor de aur! fericit neamul căruia cerul va hărăzi un asemenea prinț!“

Dumnezeule! numai tu singur dai popoarelor apărători buni, și acesta este cel mai mare din darurile tale. Tu încă ții în mâinile tale augustul prunc, pe care ai hotărât a se sui o zi pe scaun; este tânăr, nevinovat și întru neștiință a datoriilor sale; învață-l și întărește-l pentru fericirea poporului căruia l-ai hărăzit. Numai sub stăpânitorii cei buni credința se întemeiază, religia supune înșelăciunea, necredința este silită să se ascundă, miniștrii bisericii se îndeletnicesc întru liniște la împlinirea datoriilor lor, și într'un cuvânt toate inimile, săltând de bucurie și adunându-se împrejurul scaunului împărătesc, aduc aceeaș unire și dragoste și la picioarele altarului tău.

Fiind dar și acest august prunc, asupra căruia toate nădejtile noastre sunt întemeiate, fiind un stăpânitor bun, un părinte al poporului său, ca să putem zice cu temei: el va fi mare, el va mântui poporul său, și împărăția lui nu va avea sfârșit. Fie!... fie!... fie!...

CUPRINSUL.

	Pag.
1. Vieța lui Yung	3
2. Noaptea întâia	5
3. " a doua	23
4. " a treia	31
5. " a patra	43
6. " a cincia	50
7. " a șasea	62
8. " a șaptea	68
9. " a opta	74
10. Cuvânt al episcopului Masilion pentru ziua intrupării, adecă Bunavestire	82

Editura Bibliotecii CIURCU, Brassó.

Domnul de Ghiavabazi, Măria-Sa Novelă	60
Năstrăvăniile lui Păcală, de Tóder Glávátiņa	24
Parnasul român. Colecțiune bogată de poezii. Prețul broș.	
2 Cor. leg. à 3 Cor., în leg. fină	5—
Povești arabe din 1001 de nopți. Un vol. cu 20 ilustrații	1.—
Negustorul din Bagdad și măslinile. Poveste arabă	24
Vârful cu dor. Legendă de Carmen Sylva	12
Gruia lui Novac. Legendă populară	12
Capra cu trei iezi. Poveste de I. Créngă	12
Harap alb. Poveste de I. Créngă	32
Iléna Conșinzena. Poveste de M. Pompiliu	30
La térg. Din pățâniile unui cioban pov. de I. C. Panțu	16
Soacra cu trei nurori. Poveste de I. Créngă	12
Făt-frumos din lacrimă Poveste de M. Eminescu	20
Povești populare de cuprins moral,	16
Înfocata și nenorocita dragoste a lui Filarot și Antusa	24
Unul scapă, altul pierе. Roman sensationat. Un volum mare	
de 720 pagini 25 ilustrațiuni colorate	3—
Păcală. Întâmplări din viața sa	24
Doine și strigături de dragoste din cătânie. de T. Călbază	30
Andrei cel răsfățat. Istorie instructivă, de I. Bota	30
Cei trei frați gheboși. Istorie comică	20
Istoria prea frumosului Arghir și prea frumoșei Elena	30
Istoria minunatului Piticot de un cot.	20
Trei mulieri. Anecdota pop. de N. Trimbițeni	20
Leonat și Dorofata, bețivul din Longobarda	20
Trepetnicul cel mare sėu carte de semne	16
Istoria biblică a vechiului și noului testament în versuri	24
Robinson Crusoe cu șese chipuri — 70 Colorate	90
1000 Doine, Strigături și Chiuituri Ediț. III-a	80
Povești Ardelenesci, culesе din gura popor. de I. Pop.-Reteganul	
5 părți, fie-care parte à 50 b. toate	2:50
Poezii și cântece populare din Bănat de I. Epure	60
Culegere din cele mai frumoase Poezii de I. Bota	60
Culegere de cântece populare	60
Păscălia său carte de zăhări așezată pe 7 planete, cuprinde 140	
de ani dela 1907—2016. Ediția III, corect. și înăvățită	1:30
Minunile Sft. Sisoe cu Aripa Saiani	20
Din trasta lui moș Stoica. O sută și una minciuni popor	40
Stefan cel Mare. Balade, Colinde, Legende ș. a. de T. A. F.	40
106 Doine de pe Pogonici de Cioca	20
„Să auzim“ Colecțiune de Toaste	70
Gagamo, Yoda țiganilor. Poveste	30
O fată de măritut	12
Descăntece și vrăji folosite la boale și alte necazuri	32
Povești populare din Bănat de G. Cătană Partea I. 50 a II.	60
Capela Pădurii și Mărirea lui Dumnezeu	16
Mărița și Doamnele. Balade	24
Crucea de lemn sau mângâiere în nenorocire. Istorie folosi-	
toate pentru popor	40
Carte găcitoarea a Împăratului Solomon, din care se poate	
afla soarta omului cu ajutorul tabelii din lăuntru	40
Prietenii „Șchițe umoristice“	24
Anecdote populare originale de Fabiu Sanjoanu	32
Năstrăvăniile viteazului Vănzoaia Toporiște	40
Culegere din cele mai frumoase nopți ale lui YUNG	50

Lei 3,00

